

STRATEGIE

rozvoje veřejných prostranství
hlavního města Prahy
/ návrh

2014/06

Kancelář
veřejného
prostoru

STRATEGIE rozvoje
veřejných prostranství
hlavního města Prahy
/ návrh

—

Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy
Sekce detailu města
Kancelář veřejného prostoru

Požádali jsme 20 odborníků z oblasti architektury a urbanismu, a to jak teoretiků, tak praktikujících architektů se zkušenostmi s tvorbou veřejných prostranství, kteří působí v Čechách i zahraničí, aby vypracovali k dokumentům Manuál tvorby veřejných prostranství a návrh Strategie rozvoje veřejných prostranství odborné komentáře.

Cílem komentářů je doplnit teze a pravidla o cennou zkušenost těchto odborníků, vyjádřit se k principům a pravidlům, pokud mají odlišné zkušenosti, a také získat náměty pro doplnění chybějících témat, které by manuál měl řešit, či náměty na doplnění, popřípadě úpravu celkové struktury dokumentu.

Součástí odborných posudků byla také anketa spočívající v zodpovězení čtyřech otázek ve shrnující obecné rovině definujících problémy veřejných prostranství Prahy, možnosti jejich řešení a roli manuálu v nich.

JAKÉ JSOU PODLE VÁS NEJVĚTŠÍ NEDOSTATKY VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ PRAHY?

Obecně považuji za největší nešvar veřejných prostranství Prahy cosi, co lze označit za vítězství partikularismu. Dílčí zájem motoristy, dopravního inženýra, správce sítě či komunikace, stánkového prodejce, majitele reklamy či provozovatele nějaké atrakce má zdánlivě vždy přednost před celkovou koncepcí, přehledností, otevřeností, dlouhodobým zájmem. Dochází potom k drobení a rozměňování veřejného prostoru umísťováním dílčích překážek, které však neznamená jeho přirozenou a logickou prostorovou a dějovou strukturaci, ba naopak.

DOC. ING. ARCH. MICHAL KÓHOUT
(architekt a pedagog na Fakultě architektury ČVUT)

Veřejná prostranství Prahy nemají až na několik čestných výjimek žádný charakter. Kvalita a kouzlo místa je vždy přehlušeno náletem (plevelem) infrastrukturních prvků, reklamy a hloupě vyvedených informačních systémů. Do popředí zájmu je vždy vystrčeno dopravní řešení a s ním spojená jedoucí nebo stojící auta. O krásu prostředí a z toho plynoucí příjemnost užívání se dosud nikdo mnoho nezajímal. Tam, kde byla přece jen vytvořena, je českou neschopností těch, kteří mají území spravovat a udržovat, velmi brzo zlikvidována.

ING. ARCH. JAROSLAV ŽIMA
(architekt a urbanista)

Veřejná prostranství v Praze jsou nekonceptně řešena, ale často mám spíš dojem, že se jimi vlastně dosud nikdo seriózně nezabýval.

ING. ARCH. ZDENĚK LUKEŠ
(historik architektury a odborný publicista)

Kritickou situaci spatřuji v prostoru řeky, kde lodní doprava „v klidu“ – trvale zakotvených lodí – znamená ztrátu výhledů na podstatnou část panoramatu Prahy. Lodě jsou de facto nemovitostmi a přitom nejsou téměř ničím omezeny. Kotví u svislých nábřežních zdí uprostřed památkové rezervace UNESCO. Jejich regulace není koordinovatelná suchozemskými zákony a zákony lodní dopravy nejsou nijak koordinovány se zájmy města.

DOC. ING. ARCH. MIROSLAV ČIKÁN
(architekt, spoluautor připravovaného Management plánu UNESCO pro Prahu)

Největší nedostatek některých důležitých urbanistických celků je jejich naprosto nestydatá, přehnaná a nepochopitelná komercializace, která se, jak se zdá, rozšiřuje i tam, kde ještě nedávno byla nemyslitelná. Karlův most a jeho okolí, Staroměstské náměstí jsou zabarikádované pseudofolklovními přístavky a zaplavené špatnou, ale hypertrofickou reklamou. Turistická Praha postupně a systematicky ztrácí zbytky své jedinečnosti.

Priorita automobilismu je stále příliš velká a všude značně viditelná, vizuálně přehnaná. Zrovnoprávnění chodců, dětí, rodin, cyklistů atd. je pomalé a málo odvážné.

ING. ARCH. JAN TABOR
(architekt, teoretik a publicista)

Město je výrazně postiženo nespravedlivou „privatizací“ veřejného prostranství způsobenou parkováním osobních aut.

ING. ARCH. PETR HLAVÁČEK
(architekt, proděkan a pedagog na Fakultě architektury ČVUT)

V teoretické rovině chybí komplexní úvaha o hodnotě a potenciálu stávajících veřejných prostorů, úvaha o jejich vzájemném vztahu ve struktuře města a definování schopnosti vytvářet vzájemnou synergii s cílem posilovat obraz živého občanského města.

V praktické rovině pak neznalost hodnoty a absence vize vede k tomu, že kultivace veřejného prostoru se redukuje na technické a infrastrukturní investice, kde argumentem pro „kultivaci“ je citace technických norem a vyhlášek. Koncepční práce, která je součástí výkonů architekta, je tak logicky využívána jen okrajově na místech, která jsou historicky exponovaná, což je v kontextu celé Prahy naprosto nedostačující.

ING. ARCH. BORIS REDČENKOV
(architekt, pedagog na Fakultě architektury ČVUT)

Hl. m. Praha se v uplynulých letech sama postupně vzdávala a vzdává možnost výrazněji zasahovat a ovlivňovat rekultivaci nebo tvorbu nových veřejných prostor, a to jak díky změnám vlastnictví např. významných rozvojových ploch, přenesením tvorby veřejných prostor do rukou společností řešících technickou infrastrukturu, tak díky nedostatečnému tlaku na stavebníky a developery zastávající rozsáhlá území, přičemž jejich chápání pojmu veřejný prostor a jeho kvalita je mizivá, a tudíž investice do veřejných prostor jsou minimální.

DOC. ING. ARCH. JAKUB CÍGLER, ASSOC. AIA
(architekt)

Množství parkujících aut na krásných náměstích a ulicích, tedy nadvláda automobilového provozu nad chodci, mnoho nahodilých, nedostatečně promyšlených úprav a netrvanlivých řešení v detailu, záplava nevkusné reklamy, mnoho obrovských zastřešených a zasklených restauračních „předzahrádek“ na dřevěných molech zabírajících veřejný prostor, přílišná segregace veřejnosti pomocí různých ohrazení, obrubníků, plůtků, květináčů, zábran atd., špatná údržba na základě nepromyšlených a nahodilých zásahů, snaha o „zeleň“ pomocí nevkusných a hloupých řešení v podobě „vyšlizmů“ typu travnatých či keřových rabátek či květinových záhonů, málo soudobých uměleckých děl a naopak nevšimavost města k poškozování či přirozenému chátrání starého umění ve veřejném prostoru, zejména volných barokních plastik, rezignace města na okamžité odstraňování ohybných ploch graffiti (např. na kamenné opěrné zdi Letenských sadů, viditelné z celého nábřeží Starého i dolního Nového Města), zahlcení nábřeží stacionárními obřími restauračními loděmi atd.

ING. ARCH. PETR MALINSKÝ
(architekt)

Největší nedostatky veřejných prostranství Prahy: Zanedbanost. Podřízení veřejných prostorů dopravní infrastruktuře nejen v detailu ale, co je daleko zhoubnější, i ve velkém měřítku. Skoro úplné ovládnutí historického středu města turizmem, jeho komercializace a z toho vyplývající změny obchodní infrastruktury, gastronomie, užití budov a parteru.

PROF. DIPL.–ING. IVAN REIMANN
(německý architekt českého původu,
profesor architektury na TU Dresden)

Veřejný prostor je již ze své podstaty otevřený, proměnlivý, a tedy nutně neukončený. Je nutné snažit se o jeho celostní pochopení a následně ztvárnění, avšak vždy je třeba počítat s tím, že role architekta zde spíše než tvůrce připomíná koordinátora, který musí z dílčích tendencí vytvořit fungující celek, který zároveň musí mít potenciál pro další případné proměny. Snaha o „definitivní“ řešení veřejných prostorů vede často k vytváření mrtvých zón, které morálně velmi rychle zastarávají.

Mezi chronicky problematická místa je třeba zařadit nejen okrajové oblasti města, ale bohužel také jeho centrum, kde většina náměstí (Václavské, Staroměstské, Malostranské a mnohá další) ztratila původní význam, aniž by za něj získala adekvátní náhradu. Ztráta přirozených funkcí, radikální úbytek obyvatel, vytváření paralelních komerčních „pseudoveřejných“ prostorů, turistická komercializace centra i komerční vybydlení domů, které náměstí obklopují, zde vytvořily situaci, která se v mnoha ohledech zdá být bezvýchodnou. Veřejný prostor se může zdát posledním nástrojem, jak tato místa navrátit do života města a zahájit jejich „vnitřní kolonizaci“, bez níž se pojem „historické centrum města“ definitivně stane označením pro sterilizovanou komerčně–turistickou zónu, která s reálným „centrem“ města nemá nic společného.

PHDR. RICHARD BIEGEL, PH.D.
(historik architektury a místopředseda Klubu Za starou Prahu)

JAKÉ JSOU PODLE VÁS NEJVĚTŠÍ NEDOSTATKY PROCESU PŘÍPRAVY, REALIZACE A ZPŮSOBU UŽÍVÁNÍ VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ PRAHY?

Většina procesu přípravy a realizace veřejných prostranství Prahy probíhá v režimu organizovaného chaosu. Jednotliví správci si realizují své potřeby bez větších nároků na kvalitu celku. Mnoho takto připravených realizací architekta, který by dbal na koncepci návrhu, ani nevidělo. Pokud se již město vybičuje k náznaku logického přístupu k tvorbě veřejného prostranství a zorganizuje veřejnou architektonickou soutěž, je po rozhodnutí odborné poroty schopno samo své úsilí činností vlastní samosprávy účinně torpédovat.

ING. ARCH. JAROSLAV ZIMA
(architekt a urbanista)

Absence celkové vize. Nedostatek odvahy k velkorysejším projektům, které by byly impulzem k zásadnímu obratu v přístupu k veřejnému prostoru (jak se stalo kdysi třeba v Barceloně). Nekoordinovanost zásahů, kdy nakonec převáží vždy hlediska technicistní (nejdříve se uvažuje o infrastruktuře dopravní či technické, o možnostech řešení veřejného prostoru až sekundárně). Propachtování veřejných prostorů pochybným uživatelům sledujícím čistě ekonomické zájmy (zejména v historickém centru).

Při nové výstavbě je i koncepce veřejného prostoru ponechána na vůli soukromého investora, bez reálných nástrojů města, jak uplatnit své představy. Podle mne by stále měl postup být takový, jaký se uplatňoval od doby, kdy Karel IV. zakládal Nové Město nebo Vídeň svou Ringstrasse: Je úkolem města naplánovat a založit veřejné prostory a teprve pak prodávat přilehlé pozemky.

DOC. PHDR. PETR KRATOCHVÍL, CSc.
(historik a teoretik architektury)

Absence prostorově koordinační vrstvy jednotlivých dílčích záměrů v systému územního plánování, tj. vrstvy, jejíž roli dříve u nás plnily a ve světě dosud plní regulační plány. Dále je to absence systematické péče o veřejná prostranství, která by vycházela z nějaké ucelené strategie stanovující hierarchii a priority v péči o různé typy veřejných prostranství a současně určující adresnou zodpovědnost za jejich kvalitu.

DOC. ING. ARCH. MICHAL KOHOUT
(architekt a pedagog na Fakultě architektury ČVUT)

Chybí důslednost a vytrvalost při prosazování práva – tedy nepovolené, nevkusné a prostor města devalvující živelné zásahy nejsou okamžitě na náklady konkrétního viníka městem odstraňovány, s návratem k původnímu stavu či vylepšení.

ING. ARCH. PETR MALINSKÝ
(architekt)

Zásadní nedostatek vnímám, v důsledku chybějící koncepce, v nemožnosti vykonávat koncepční koordinaci a správu informací. V absenci organizace zajišťující koordinaci vzájemných procesů s cílem respektovat nastavenou vizi a hierarchii zásahů, která musí jít napříč zájmy jednotlivých městských částí či soukromých subjektů. Je potřeba nastavit dlouhodobý a kontinuální obecně sdílený proces.

ING. ARCH. BORIS REDČENKOV
(architekt, pedagog na Fakultě architektury ČVUT)

Užívání veřejných prostranství je závislé na obsahu veřejných objektů, které prostranství obklopují. To je vnitřní veřejný prostor města. Bude-li veřejné prostranství napovrch sebekrásnější a obsah bude upadat, půjde o klam, který se propadne v prázdnotě sebe sama. Jde tak o související prostory, které by měly být určující pro kvalitu, míru a způsob obytnosti a reprezentaci prostranství. Z tohoto hlediska je třeba chápat tvorbu veřejného prostoru jako jeden z více hlavních faktorů určujících kvalitu celku. V průnikových plochách vnějšího a vnitřního prostoru vznikají aktivní oblasti dějů, které se musí stát vědomou součástí architektonické tvorby objektů nabízejících tyto plochy k veřejné interakci.

Koncepčním rozvojem a kultivací veřejné dopravy by měl být odstraněn masový charakter a nabídnut uživatelský komfort povyšující cestu na osvobozující stav služby „být dopraven“ namísto nekomfortu „dopravovat se“. Tato nefinanční ekonomie „komfortu“ by se pak měla stát cílem společenské prestiže přinášející zisk ve zklidněném veřejném prostranství nezamořeném exhalacemi. Jde o určitý typ reflexe, na kterou posttotalitní společnost zřejmě není připravená.

DOC. ING. ARCH. MIROSLAV CIKÁN
(architekt, spoluautor připravovaného
Management plánu UNESCO pro Prahu)

Mám pocit, že se tomuto tématu věnuje pozornost až v poslední době a dohání se vlak.

ING. ARCH. ZDENĚK LUKEŠ
(historik architektury a odborný publicista)

Jak projektová příprava, tak proces realizace neprobíhá integrovaným způsobem. Mám na mysli fakt, že jednotlivé organizace, které jsou zúčastněné při koncepci, jednají izolovaně, s prosazováním vlastních zájmů a norem. Častá situace viditelná na pražských ulicích a náměstích je, že například dopravní infrastruktura má výraznou přednost před všemi ostatními komponenty, a tím pak dotyčnému veřejnému prostoru absolutně dominuje. Toto by nemělo být pravidlem. I platné normy by měly být flexibilní v zájmu kvality veřejného prostranství (jako je to v jiných zemích a městech).

ING. ARCH. AKAD. ARCH. JIŘÍ KLOKOČKA
(architekt a urbanista, pedagog na Sint–Lucas
Architectuur v Gentu a na Fakultě umění a architektury TUL)

Přinejmenším stejně důležitým jako definování jakékoli „vize“ tvorby veřejného prostoru je vytvoření struktur procesů a rozhodování, které by umožnily vize a cíle uskutečnit.

To je samozřejmě velmi složité, protože tyto struktury a procesy jsou ovlivňovány politickými zájmy. Je to ale bezpodmínečně nutné. Návrh těchto struktur a procesů by měl manuál (možná později, protože to potrvá) doplnit nebo, ještě lépe, být jeho součástí. Neměl by být formulován jako pouhé doporučení (jak by měli účastníci tvorby prostoru spolu v ideálním případě komunikovat), ale být pro všechny účastníky závazný.

Jasně priority a způsob zadávání projektů určují způsob jejich řešení a vedou skoro „automaticky“ ke správným výsledkům.

Pakliže problematika implementace nebude vyřešena, zůstane manuál teoretickým pojednáním.

PROF. DIPL.–ING. IVAN REIMANN
(německý architekt českého původu, profesor architektury
na TU Dresden)

V okamžiku, kdy je silná společenská objednávka po změně přístupu k veřejnému prostoru a vůbec přístupu k městu, by měl být dán větší prostor nestandardním (až „anarchistickým“) řešením. Je samozřejmě nezbytné stanovit jistá legislativní vymezení ve smyslu, kam až se může v chování ve veřejném prostoru zajít, ale tato pravidla budou mít zřetelně dopad na fyzickou podstatu konkrétního prostoru. Je třeba si uvědomit, že množství prostoru považované za veřejný se v modernistickém prstenci nepočítá na metry či ary, ale na hektary. Tento prostor bude muset být ve své struktuře hierarchizovaný, a to se závažným dopadem na jeho správu a údržbu. Nedá se vyloučit nutnost hledání alternativních forem správy veřejného prostoru (participace soukromého sektoru, pronájem ne zcela institucionalizovaným skupinám a podobně).

Každodenní procesní problémy vyplývají zejména z dominance vybraných správců infrastruktury, preference dopravního řešení před pohybem pěších, absence koncepcí uliční zeleně a nízkého množství fyzických úprav prostorů na obytné ulice. Mainstreaming veřejného mínění, zaměřený na dílčí opatření typu „dětské hřiště“, znesnadňuje otevřenou diskuzi o potenciálech veřejných prostranství.

ING. ARCH. PETR HLAVÁČEK
(architekt, proděkan a pedagog na Fakultě architektury ČVUT)

I.	Úvod	9
	I.1 Pojmy veřejný prostor a veřejné prostranství	12
II.	Cíl, charakter a využití dokumentu	15
III.	Současný stav veřejného prostoru	17
IV.	Východiska a cíle tvorby veřejných prostranství	23
	IV.1 Východiska procesu tvorby veřejných prostranství	23
	IV.2 Úloha veřejného prostoru a veřejných prostranství v celku města	25
	IV.3 Cílová kritéria kvality veřejných prostranství	26
	IV.4 Základní rámce kvality veřejných prostranství	27
	IV.5 Příklady základních vlastností kvalitních veřejných prostranství	28
	IV.6 Základní teze kvality veřejného prostoru a veřejných prostranství	30
	IV.7 Základní teze nástrojů dosahování kvality v procesu tvorby veřejných prostranství	31
V.	Procesy tvorby, správy a užívání veřejných prostranství	35
	V.1 Aktéři procesu	36
	V.2 Jednotlivé roviny procesu	38
	V.2.1 Strategie a plánování rozvoje veřejných prostranství	38
	V.2.2 Správa a údržba	42
	V.2.3 Ekonomie veřejných prostranství	44
	V.2.4 Sběr dat, systematické vyhodnocování a implementace zkušeností do praxe	45
	V.2.5 Procesní podpora aktivit „zdola“ v užívání veřejných prostranství	46
VI.	Příloha	49
	VI.1 Procesy utváření města / Investiční činnost ve výstavbě	51
	VI.2 Investiční činnost ve výstavbě	52
	VI.3 Přehled zákony chráněných veřejných zájmů / Přehled nejvýznamnějších dotčených správních orgánů,	54
	VI.4 Základní schéma průběhu investiční činnosti veřejnoprávní konsekvence	56
	VI.5 Úrovně zapojení a vlivu veřejnosti (podle Pattersona Kirka Wallace)	57
	VI.6 Subjekty účastné procesu utváření města/obce (urbanismus)	58
	VI.7 Nástroje formování (veřejného) zájmu při utváření města/obce (urbanismus) podle jednotlivých skupin	59
	VI.8 Uplatnění zájmů a nástrojů	60
VII.	Autoři	63

I. Úvod

KANCELÁŘ VEŘEJNÉHO PROSTORU

V Praze do dnešní doby neexistoval žádný celostní a koncepční přístup k rozvoji veřejného prostoru a veřejných prostranství.

V roce 2013 Praha založila nové pracoviště – Kancelář veřejného prostoru jako součást Institutu plánování a rozvoje hlavního města Prahy. Cílem této kanceláře je postupně vytvářet celkovou koncepci rozvoje veřejných prostranství hl. m. Prahy, která je prvním a nezbytným předpokladem jejich kvality.

Založení kanceláře, nastavení její úlohy a dokumenty, které zde vznikají, jsou součástí zásadní změny v přístupu hlavního města ke svému plánování a rozvoji započaté v roce 2012, jejíž součástí je transformace Útvaru rozvoje hl. m. Prahy na Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy (IPR), zahájení prací na novém územním plánu – Metropolitním plánu hl. m. Prahy, aktualizaci Strategického plánu hl. m. Prahy či nových Pražských stavebních předpisech. Součástí změny jsou i nové vznikající dokumenty mimo IPR jako např. Management plán ochrany kulturního dědictví historického jádra Prahy UNESCO^[1].

NÁVRH STRATEGIE ROZVOJE VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ A MANUÁL TVORBY VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ

Předložené dokumenty návrh Strategie rozvoje veřejných prostranství (dále jen návrh Strategie) a Manuál tvorby veřejných prostranství (dále jen Manuál) jsou pouze

.....
^[1] Název dokumentu je pouze pracovní. Koncept dokumentu byl zpracován v únoru 2009.

dílčími stupni Koncepce rozvoje veřejných prostranství hl. m. Prahy. Důvodem rozhodnutí vydat právě tyto materiály jako první a v relativně krátkém čase je nezbytnost co nejdříve ovlivnit probíhající a aktuálně připravované záměry na veřejných prostranstvích s cílem vytvořit obytnou kvalitu a uplatnit celostní přístup jak v rámci celku prostranství, tak celku města.

Návrh Strategie a Manuál se zabývají obecnými principy, pravidly a procesy rozvoje veřejných prostranství. Jejich součástí tedy záměrně není místopisné vztahy. Konkrétní plán konkrétních lokalit či jednotlivých prostranství by měl stejně jako další související dokumenty postupně vznikat jako součást Koncepce rozvoje veřejných prostranství hl. m. Prahy.

Návrh Strategie lze současně chápat jako důvodovou zprávu a úvod k Manuálu.

Návrh Strategie se zabývá zejména obecnou analýzou současných problémů a definováním obecných cílů. Nastiňuje možné směry řešení a volby nástrojů.

Návrh Strategie obsahuje řadu témat, která by měla být v budoucnu rozpracována do samostatných dokumentů. Naznačuje tak pouze jejich základní obrysy jako základ a iniciaci pro budoucí materiály.

KONCEPCE ROZVOJE VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ HL. M. PRAHY

Postupný vznik Koncepce rozvoje veřejných prostranství hl. m. Prahy by měl vyplnit jednu ze zásadních mezer v plánování rozvoje města spočívající v neexistenci souhrnné péče o veřejná prostranství města zacílené na jejich kvalitativní a obytný charakter a na strukturální význam ve městě.

Koncepce by se měla zabývat primárně plánováním a přípravou rozvoje veřejných prostranství z hlediska jejich urbanistického charakteru. Součástí této koncepční práce je však zároveň také vyhodnocování souvisejících rovin, které mají vliv na kvalitu veřejných prostranství, jako je realizace, správa, údržba a užívání či nezbytná související kritéria ekonomická nebo legislativní. Z hlediska metod by měla zahrnovat zejména teoretickou bázi, analýzu, strategickou, taktickou, koncepční a prováděcí metodickou rovinu.

Vytváření Koncepce rozvoje veřejných prostranství hl. m. Prahy musí být dlouhodobým kontinuálním procesem zahrnujícím aktualizace, reakce na aktuální potřeby města, zapracování zpětných vazeb: ze strany města vznikajících plánovacích či legislativních dokumentů či vzájemného ovlivňování postupně vznikajících dokumentů v rámci koncepce apod.

Významnou součástí Koncepce rozvoje veřejných prostranství hl. m. Prahy by měla být mapa celoměstsky významných veřejných prostranství a od ní se odvíjející strategie investičních priorit města.

Dále by v rámci Koncepce rozvoje veřejných prostranství hl. m. Prahy či v provázanosti s ní měly vznikat koncepční plány jednotlivých veřejných prostranství nebo oblastí města, které by sloužily buď jako podklad pro přímou přípravu investičního záměru, či jako dlouhodobý koncepční a koordinační podklad s cílem dosáhnout celostní kvality místa při investicích vzniklých na základě okamžité potřeby vyvolané např. údržbou či úpravou technického stavu. Tyto plány budou vznikat v souladu

s Metropolitním plánem Prahy a budou navazovat na principy lokalit a na výkresy veřejných prostranství a prostorového uspořádání krajiny. Tyto koncepční plány by zároveň měly být součástí podrobnějších plánů území (územní plán vymezené části území hl. m. Prahy, regulační plán, územní studie apod.).

Systémový vznik koncepčních plánů je dlouhodobým procesem. Vzhledem k tomu, že v Praze tento proces doposud nefungoval, je v nejbližší budoucnosti možné považovat za reálné spíše postupné dílčí doplňování koncepčních informací k jednotlivým lokalitám a prostranstvím než komplexní pokrytí území.

Součástí Koncepce rozvoje veřejných prostranství hl. m. Prahy by postupně měla být řada dalších materiálů. Základy těchto materiálů budou položeny například také v Metropolitním plánu hl. m. Prahy, aktualizaci Strategického plánu hl. m. Prahy, Pražských stavebních předpisech, či Management plán ochrany kulturního dědictví historického jádra Prahy UNESCO. Jako součástí Koncepce rozvoje veřejných prostranství hl. m. Prahy či jako materiály související by postupně měly vzniknout například následující dokumenty (názvy připravovaných dokumentů jsou pouze orientační a budou během jejich přípravy upřesněny).

OBECNÉ ANALYTICKÉ, STRATEGICKÉ A METODICKÉ DOKUMENTY

Vize rozvoje veřejného prostoru hl. m. Prahy
Deklační dokument správy města určující základní směr a cíl přístupu k rozvoji veřejného prostoru a veřejných prostranství.

Strategie rozvoje veřejných prostranství hl. m. Prahy
Strategický dokument města určující cíle rozvoje veřejných prostranství, nástroje a časové horizonty jejich dosažení.

návrh Strategie rozvoje veřejných prostranství hl. m. Prahy (KVP IPR 06/2014)

Dílčí dokument analyzuje současné problémy a definuje cíle rozvoje veřejných prostranství. Slouží jako důvodová a podpůrná platforma Manuálu tvorby veřejných prostranství. Je určen zejména správě města – samosprávě a státní správě. Vzhledem k tomu, že jde o jeden z prvních vydaných materiálů, obsahuje i stručné zárodky materiálů ostatních, které budou rozpracovány do samostatných dokumentů. Vytváří myšlenkové zázemí Manuálu tvorby veřejných prostranství.

Manuál tvorby veřejných prostranství hl. m. Prahy (KVP IPR 06/2014)

Dokument definuje principy a pravidla kvality veřejných prostranství a možné nástroje jejich dosažení. Je zaměřen zejména na fáze projektové a technické přípravy, realizace, správy a údržby veřejných prostranství. Vzhledem k tomu, že jde o jeden z prvních vydaných materiálů, obsahuje i stručné zárodky materiálů ostatních, které budou rozpracovány do samostatných dokumentů.

**KONCEPČNÍ DOKUMENTY PRO
KONKRÉTNÍ MÍSTOPISNÉ ČI TEMATICKÉ OBLASTI MĚSTA**

Analýza a strategie ekonomie veřejných prostranství
Bude obsahovat kritéria urbanistické ekonomie, socioekonomické analýzy včetně analýzy a vyhodnocování udržitelnosti jednotlivých ekonomických typů veřejných prostranství. Nastíní možnosti vyrovnaných nákladů a benefitů v rámci veřejného a soukromého sektoru.

Analýza, strategie, metodika procesního a legislativního prostředí kvalitních veřejných prostranství

Koncepce přípravy investičních záměrů na veřejných prostranstvích (rozpracovanost KVP IPR)

Koncepce venkovního osvětlení

Katalog vybavení veřejných prostranství

Jednotný informační systém veřejných prostranství hl. m. Prahy

Generel stromořadí hl. m. Prahy

Metodika navrhování systému decentralizovaného odvodnění veřejných prostranství Prahy

...

Koncepce pražských břehů (vypracovala KVP IPR 02/2014)

Koncepce přístupu k veřejným prostranstvím sídlišť

Koncepce příměstských parků

...

SOUVISEJÍCÍ ČINNOSTI

Teoretická platforma a debata

Jsou základním východiskem pro všechny ostatní dokumenty. Měla by se na nich podílet široká odborná veřejnost, zejména příslušné vysoké školy a výzkumné instituce.

ROLE JEDNOTLIVÝCH AKTÉRŮ V ROZVOJI KVALITNÍHO VEŘEJNÉHO PROSTORU A VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ

Koncepce rozvoje veřejných prostranství hl. m. Prahy je pouze jedním z nástrojů města v rozvoji veřejného prostoru a veřejných prostranství. Předpokladem dosažení cílů navržených v KRVP je jejich realizace a podpora koncepce od všech souvisejících aktérů. Rozhodující váha a zodpovědnost však leží především na samosprávě a státní správě.

I.1 Pojmy veřejný prostor a veřejné prostranství

VEŘEJNÉ PROSTRANSTVÍ

Pojem veřejné prostranství je v tomto dokumentu používán pro fyzickou část prostředí, kterou je veřejně přístupné prostranství. Je jím především plocha, neboli „podlaha“, exteriéru města, jejíž nedílnou součástí jsou ale také veškeré prvky vybavení veřejných prostranství. Veřejné prostranství je podmnožinou veřejného prostoru.

Pro potřeby tohoto dokumentu se pojem veřejné prostranství vztahuje i na veřejně přístupné cesty a zastavení v nezastavěném a nezastavitelném území, které Metropolitní plán hl. m. Prahy v Konceptu odůvodnění Metropolitního plánu (05/2014, IPR Praha) nedefinuje jako veřejná prostranství, ale jako součást prostoru krajiny (to se týká například cest v nezastavěném a nezastavitelném území, které jsou pokračováním ulic v zastavěném a zastavitelném území). Důvodem rozšíření pojmu pro potřeby návrhu Strategie a Manuálu je skutečnost, že součástí kvality celku veřejných prostranství města je jejich kontinuita i skrze nezastavěné a nezastavitelné území (např. ulice přecházející v cestu), a principy a pravidla jsou v návrhu Strategie a Manuálu platná i pro tato prostranství. Současně je pro potřeby Manuálu nutné nalézt podmnožinu krajinného prostoru (definující jeho „podlahu“), stejně jako je veřejné prostranství podmnožinou městského prostoru (zastavěného a zastavitelného území) definující jeho „podlahu“.

Návrh Strategie a Manuál používají pojem veřejná prostranství pro fyzicky zpřístupněná prostranství v krajině, jako jsou cesty, vyhlídky. Z hlediska utváření pro tato místa platí podobné obecné principy a pravidla jako pro veřejná prostranství. Právně je veřejná přístupnost

krajiny ošetřena na základě jiného ustanovení než veřejná prostranství v zastavěném a zastavitelném území, a sice „právním institutem, tzv. veřejné dostupnosti krajiny, který zakládá každému právo na volný průchod přes veškeré pozemky, které nejsou z tohoto práva vyloučeny.“^[2] V praxi ovšem tento institut často nefunguje a použití institutu veřejného prostranství by mohlo být cestou, jak definovat veřejnou přístupnost částí krajiny, které by měly plnit roli „veřejných prostranství“. Návrh Strategie a Manuál se dále zabývají i prostranstvími exteriéru města, která nesplňují kritéria veřejné přístupnosti, jako jsou areály, vnitrobloky apod. Důvodem je skutečnost, že tato prostranství se významně uplatňují

.....
[2] Podle § 63 zákona 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, má každý právo na volný průchod přes pozemky ve vlastnictví či nájmu státu, obce nebo jiné právnické osoby, pokud tím nezpůsobí škodu na majetku či zdraví jiné osoby a nezasahuje-li do práv na ochranu osobnosti či sousedských práv. Je přitom povinen respektovat jiné oprávněné zájmy vlastníka či nájemce pozemku a obecné závazné právní předpisy. Při oplocování nebo ohrazování pozemků, na které se vztahuje právo volného průchodu, musí vlastník či nájemce zajistit technickými nebo jinými opatřeními možnost jejich volného průchodu na vhodném místě pozemku.

Podle § 19 zákona 289/1995 Sb., lesního zákona, má každý právo vstupu do lesa bez ohledu na to, komu les patří, s výjimkou vojenských lesů, chráněných území, školek, obor, bažantnic atd. Obec s rozšířenou působností může na dobu nejvýše dvakrát tři měsíců ročně nařízením dočasně vstup do lesa zakázat. Zakázáno je rovněž vstupovat na místa, kde se provádí těžba dřeva nebo manipulace s vytěženým dřevem. S právem vstupu do lesa je obecně spojeno i právo sbírat v lese klest na oheň a houby a lesní plody pro osobní potřebu. Mimo lesní cesty nebo značené cesty je však (§ 20 lesního zákona) zakázáno jezdit na kole, saních, lyžích a koních a obecně je zakázáno do lesa vjíždět motorovými vozidly. Na vlastníka a nájemce lesa se tyto zákazy nevztahují a vlastníka lesa z nich může udělit výjimku. Organizované nebo hromadné sportovní akce lze v lese konat jen na základě předchozího oznámení orgánu státní správy lesa (zpravidla úřadu obce s rozšířenou působností), který je oprávněn stanovit omezující podmínky.

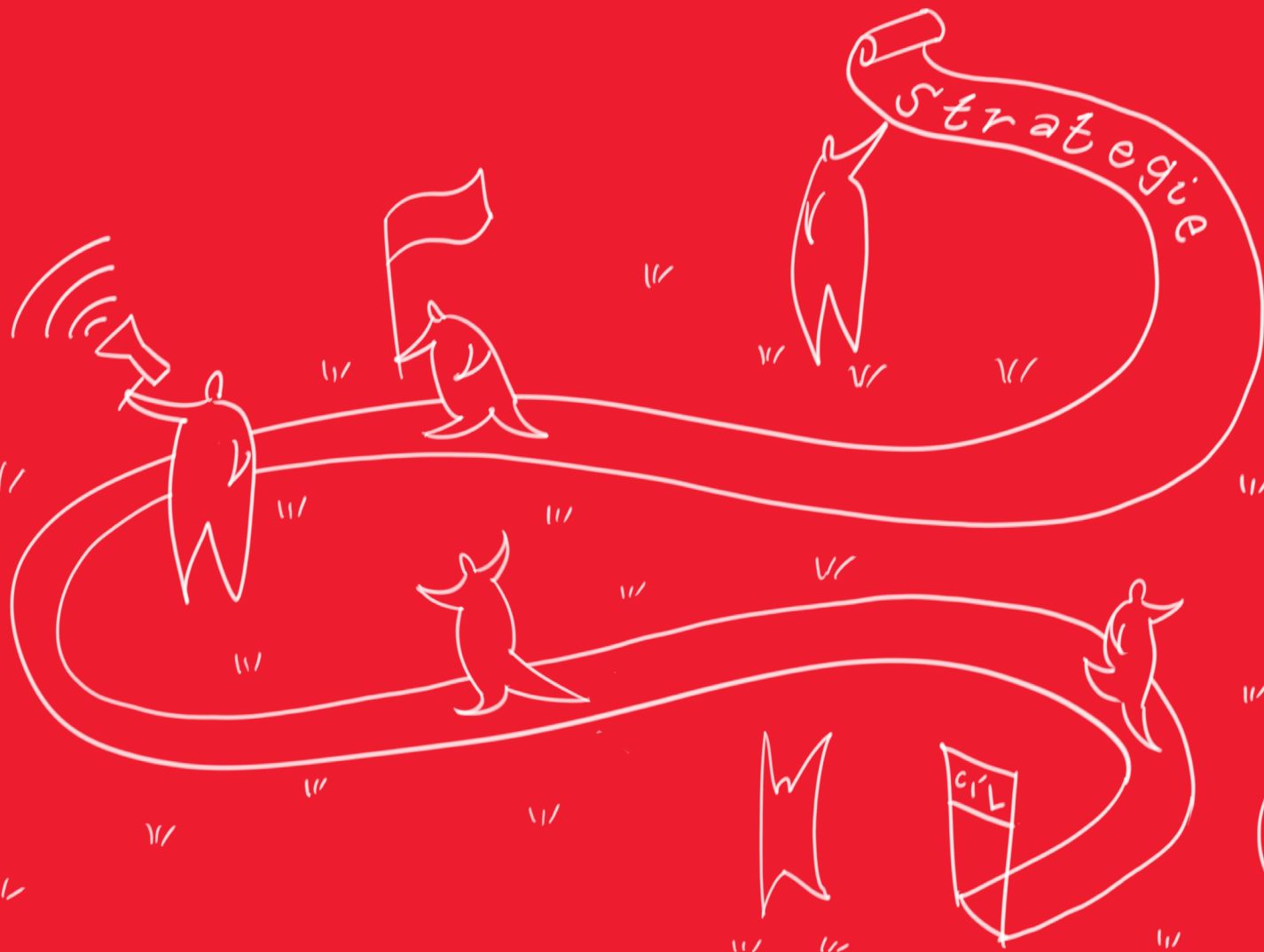
v celkové kvalitě exteriéru města, a to buď v rámci omezené přístupnosti, či pouze ve vizuální rovině. Současně z hlediska utváření pro tato místa většinou platí stejná pravidla jako pro veřejná prostranství.

VEŘEJNÁ PŘÍSTUPNOST

Veřejná přístupnost znamená přístupnost pro všechny bez omezení, bez ohledu na formu vlastnictví a vylučuje omezený režim užívání vyjma režimu časového.

VEŘEJNÝ PROSTOR

Pojem veřejný prostor je používán pro veřejně přístupnou komplexní fyzickou část prostředí, kterou je kromě veřejných prostranství také například veřejně přístupný prostor exteriéru města, vnitrobloků i vnitřního prostoru budov. Veřejná přístupnost rovněž vylučuje omezený režim užívání vyjma režimu časového. Zároveň je pojem veřejný prostor používán pro nehmotnou rovinu prostředí zahrnující vztahy, myšlenky, děje, média apod. Pojem veřejný prostor lze současně vnímat jako celek či kontinuum.

"

"

"

"

" "

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

II. Cíl, charakter a využití dokumentu

Návrh Strategie rozvoje veřejných prostranství hl. m. Prahy je základním návrhovým podkladem pro Strategii rozvoje veřejných prostranství.

STRATEGIE ROZVOJE VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ

Strategie rozvoje veřejných prostranství by měla definovat cíle a nástroje v oblasti kvalitního rozvoje veřejných prostranství hl. m. Prahy.

Její součástí musí být zejména akční plán zahrnující kromě cílů především konkrétní nástroje k jejich dosažení, časové a investiční plány a určení jednotlivých subjektů pro plnění jednotlivých úkolů, to vše podložené konkrétními závazky vedení města.

- Na počátku definování strategie musí být formulována vize.
- Přijetí vize politickou reprezentací města bude současně deklarováním její připravenosti tuto vizi naplňovat.
- Vizi by měli sdílet obyvatelé města, její formulování je podkladem pro společenskou dohodu.
- Způsob naplňování vize by měl být definován ve strategii politiky města.
- Součástí vize je zejména definování významu a kvalitní úlohy veřejných prostranství ve městě a kritérií kvality veřejných prostranství.

NÁVRH STRATEGIE ROZVOJE VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ

Formuluje východiska a cíle kvalitního rozvoje a rámcově nastiňuje možné nástroje k jeho dosažení.

Vychází zároveň z Metropolitního plánu hl. m. Prahy (Koncept odůvodnění Metropolitního plánu 05/2014, IPR) a ze strategických cílů aktualizace Strategického plánu hl. m. Prahy (IPR 2014), a to zejména z cíle 5 – Prostředí.

Jednotlivá témata jsou v následujících kapitolách definována formou tezí. Jde o výběr základních tezí, nikoliv vyčerpávající výčet, který může být předmětem dalšího rozpracování v navazujících dokumentech.
→[Manuál tvorby veřejných prostranství/A.1 Úvod]

III. Současný stav veřejného prostoru

Vize a strategie by měly mít zejména iniciační charakter, jejich podkladem však musí být analýza základních stávajících problémů, jejichž vyřešení je klíčem k vytvoření podmínek pro kvalitní veřejná prostranství hl. m. Prahy a kvalitu života jeho obyvatel.

Problémové okruhy lze obecně řadit tematicky a zároveň podle časových fází vzniku kvality či nekvality veřejných prostranství, v nichž může ležet jádro problému.

Definice problému je v mnoha následujících případech v podstatě i odpovědí na otázku, jak problémy řešit.

STRATEGICKÁ POLITIKA MĚSTA

- Nevyužití kvalitního potenciálu města
Praha má kvalitní výchozí potenciál v urbánní i sociální struktuře města pro vysokou kvalitu veřejných prostranství, kterému však jejich reálný stav a způsob využití neodpovídá.
Silnou stránkou veřejných prostranství Prahy je především výchozí stav tvořený kvalitní základní strukturou historického a kompaktního města. Praha má kvalitně založenou urbánní strukturu s čitelnou uliční sítí a dostatkem náměstí a parků. Ke zkvalitnění podoby a využívání velké části veřejných prostranství by stačily minimální prostředky: kultivace, doplnění chybějícím pobytovým vybavením či drobnými kompozičními zásahy, často stačí pouhý „úklid“. Platí to však převážně pouze pro centrum a širší centrum města (historické město, kompaktní město a kvalitní části města zahradního).

Praha má dostatek veřejných prostranství, v modernistickém městě je naopak problémem jejich nadbytek.

Sociální struktura společnosti je stále poměrně homogenní a s minimální tendencí k segregaci.

- V politice města neexistuje definice důležitosti veřejného prostoru a veřejných prostranství pro kvalitu města a života v něm. Neexistuje tedy ani definice kvality veřejného prostoru a veřejných prostranství. Tím pádem ani není sdílená společnost.
- Neexistuje formulovaná vize politiky města, která by definovala cíle rozvoje kvality veřejného prostoru a veřejných prostranství a strategie nástrojů k jejich dosažení.
- Neexistuje koncepce priorit města v rozvoji veřejného prostoru a veřejných prostranství a na jejich základě časový a investiční dlouhodobý plán rozvoje.
- Neexistuje koordinace jednotlivých složek utvářejících veřejná prostranství.
- Podkladem rozhodnutí o úpravách veřejných prostranství jsou většinou partikulární zájmy jednotlivých subjektů, nikoliv nadřazený zájem o celkovou kvalitu místa.
- Rozpočet hl. m. Prahy neobsahuje samostatnou kapitolu investičních výdajů na veřejná prostranství. Zvyšování kvality veřejných prostranství je tak

v rozpočtu, a tedy i politice hl. města v podstatě redukováno na technické a infrastrukturní investice. Plánované výdaje na veřejná prostranství jsou rozptýleny do různých kapitol většinou technického charakteru a jsou alokovány přímo na správcovské organizace (zejména Technickou správu komunikací a Dopravní podnik hl. m. Prahy), což znemožňuje koncepční celostní přístup.

Výše plánovaných investic do kvality veřejných prostranství je současně minimální.

- Při změnách politické reprezentace na veřejných prostranstvích nefunguje kontinuita záměrů. Zpravidla reprezentace následující nepokračuje v záměrech připravených reprezentací předešlou, které zastavuje či od začátku předělává. Důvodem nebývá kvalita ani obsah záměrů, ale účelová motivace, „politikářství“. Přitom kvalita veřejného prostoru města je společná sdílená hodnota a záměry směřující k jejímu zvýšení nesmějí být zpolitizovány a personifikovány. Plány rozvoje města jsou navíc vždy dlouhodobé a kvalitní příprava jednotlivých záměrů současně vyžaduje delší dobu než jedno volební období.
- Existuje množství situací, kdy město dostatečně nevyužívá všech statutárních nástrojů k ovlivnění kvality svého veřejného prostoru. Zároveň existují závažné situace, kdy tyto nástroje v podstatě neexistují, například prostor Vltavy na území města, kde ze strany města možnosti ovlivnění množství a provozu turistických lodí, stejně jako kotvicích plovoucích objektů – botelů a restaurací (které jsou v podstatě „nemovitostmi“ na vodě,

jejich umístění však nepodléhá územnímu řízení ani stavebnímu povolení) neodpovídají významu místa jako historicky cenného a celoměstsky významného veřejného prostoru.

PŘÍPRAVA ZÁMĚRŮ NA VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍCH V POLITICE MĚSTA

- V politice a správě města neexistuje systém koncepční přípravy investic do veřejných prostranství. Většina investic směřuje do technických a infrastrukturních záměrů a je alokována včetně projektové přípravy přímo na správce technické a dopravní infrastruktury (Technická správa komunikací, Dopravní podnik apod.) Jednotlivé záměry jsou projektovány pouze technickými specialisty a zahrnují pouze dílčí technické úpravy, nepředchází jim koncepční návrh zlepšení celkové kvality místa z celostního hlediska širších souvislostí a architektonické a pobytové kvality prostoru. Dílčí úpravy jednotlivých správců navíc často nejsou koordinovány ani mezi sebou navzájem. Jsou tak investovány vysoké částky, které by při existenci koncepční přípravy při stejné nebo podobné výši mohly přinést násobně větší zlepšení celkové kvality veřejných prostranství.
- Projektování staveb a úprav v městském prostoru v převážně většině není zadáváno erudovanému odborníkovi na celkovou kvalitu prostoru – architektovi. Zadávání projekční přípravy tvorby a úprav veřejných prostranství se děje v převážně většině

způsobem, který neumožní najít nejkvalitnějšího odborníka. Zadání probíhá formou veřejné obchodní soutěže či výběrového řízení, kde jedinými kritérii je nabízená cena (eventuálně lhůta dodání), namísto architektonických soutěží o návrh či veřejných obchodních soutěží a výběrových řízení s hlavním kritériem odborné kvality projektanta, což je v souladu se zákonem č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách v platném znění.

- Neexistuje koordinace záměrů na veřejných prostranstvích jednotlivých investorů a správců. Tato koordinace by měla být zastřešována městem a prováděna již ve fázi přípravy záměru, nikoliv až v rámci stavebních řízení.
- Poslední instancí, která může vrátit do hry celkovou kvalitu prostoru, jsou stavební úřady. Tam, kde neproběhla koordinace dílčích záměrů především s celkovou kvalitou prostoru už v rámci přípravy, jsou poslední instancí, která by mohla vyžadovat soulad a koordinaci s celkovou kvalitou prostoru, dotčené orgány státní správy, následně pak stavební úřady. Zejména v případě stavebních úřadů se tak ale většinou neděje, bývá sledována pouze shoda s předpisy (což je zdůvodňováno interpretací povinnosti definované stavebním zákonem).

MAJETKOPRÁVNÍ POLITIKA MĚSTA

- Neexistuje strategie politiky majetkoprávního nakládání s veřejnými prostranstvími.

Pozemky veřejných prostranství, které sice v současné chvíli neslouží jako funkční veřejná prostranství, ale mají potenciál se jimi stát, jsou často prodávány do soukromého vlastnictví, aniž by rozhodnutí o prodeji předcházelo odborné a politické vyhodnocení z hlediska strategie urbanistického rozvoje a využívání veřejných prostranství. Vzdání se vlastnictví veřejného pozemku většinou znamená dlouhodobě (resp. navždy) ztrátu jakéhokoliv zásadního vlivu na kvalitu této části prostoru města.

Pozemky veřejných prostranství nebo objekty k nim přiléhající či na nich stojící jsou pronajímány do soukromého vlastnictví, aniž by rozhodnutí o pronájmu předcházelo odborné a politické vyhodnocení z hlediska strategie urbanistického rozvoje a využívání veřejných prostranství.

Obsahy nájemních smluv jsou často pro město výrazně nevýhodné a jejich délka v tomto kontextu neúměrná. Navíc většinou neobsahují kvalifikovaně definované podmínky, které by vyhodnocovaly vliv způsobu využití, eventuálně fyzických úprav souvisejících s nájmem na kvalitu podoby veřejných prostranství a jejich užívání.

- Změna správcovských organizací z příspěvkových na akciové společnosti. Změna správcovských organizací z příspěvkových na akciové společnosti (DPP, v současnosti se uvažuje o TSK) je nesystémový krok, díky kterému město ztrácí důležitý vliv zejména na správu a provoz pro město strategických částí veřejných prostranství.

- Malé zapojení soukromých subjektů do tvorby a správy veřejných prostranství. Město nemá žádnou strategii a vyvinuté mechanismy motivování soukromých subjektů v investování do veřejných prostranství či prostranství v jejich správě s benefity pro obě strany.

PLÁNOVACÍ A PROJEKČNÍ PŘÍPRAVA

- Zejména v důsledku absence odborníka, architekta, při projektové přípravě většiny investičních záměrů na veřejných prostranstvích dochází k řadě chybných či absentujících rozhodnutí v různých fázích procesu od projektové přípravy po realizaci. Jsou řešeny pouze dílčí části prostorového celku bez vyhodnocení vlivu uvažovaných úprav na kvalitu celkového prostoru i na související širší oblast města. Jsou upřednostňována, anebo dokonce jako jediná zohledňována technická kritéria před kritérii pobytové a estetické kvality.

Nepřítomnost architekta bývá potom suplována úředníky státní správy, kteří v rámci vyjadřování například během stavebních řízení „projektují“, což často vede opět k uplatnění dílčího kritéria bez zohlednění kvality celku. Navíc je tak podporován mylný dojem, že přítomnost architekta řešícího prostor jako celek není nutná.

- Většinou neexistuje celková koncepce veřejného prostranství a investičního záměru jeho úprav a s tím také související zodpovědnost. Výsledek pak vzniká pouhým součtem dílčích požadavků jednotlivých správců či dotčených orgánů státní

správy. Tyto požadavky jsou vždy úzce jednostranné, bez schopnosti vidět jejich roli v celku a bohužel ve většině případů automatizovaně a schematicky odvozené od předpisů, resp. zjednodušujícího výkladu předpisů. Tímto způsobem je ovšem vyloučené vytvořit celkově kvalitní pobytové městské prostředí.

- Zodpovědnost za rozhodnutí jednoho konkrétního subjektu je nahrazována rozměňováním do množství komisí.
- Infrastruktura se zaměňuje za cíl, kterým je pobytové a estetické prostředí města. Rolí infrastruktury je i z podstaty termínu pouze vytvářet podporu pro cíl.
- Výsadba stromů nespadá do gesce stavebního řízení, a je tedy často prováděna živelně, bez koordinace s celkovou kompozicí místa či plány jeho úprav nebo s existencí sítí podzemní infrastruktury. V situaci, kdy dojde k vzrůstu stromů, je poté obtížné jejich odstranění a dochází ke zbytečným škodám, ke kterým by nedošlo, pokud by jeho výsadba byla již na počátku koordinována.

SPRÁVA, PROVOZ A ÚDRŽBA

- Chybí koordinovaný a městem řízený systém správy dílčích částí veřejných prostranství. Správa veřejných prostranství je roztržštěna mezi množství subjektů, postrádá systém, jasné gesce jednotlivých subjektů a především jednotnou koordinaci ze strany města.

- Nefungují logické převody majetku mezi městem a jeho správcovskými organizacemi. Problém začíná již na úrovni majetkoprávní. Po dokončení investičních akcí např. správcovských organizací či městských částí nedochází k převodům majetku v souladu s logickou vazbou na správu, provoz a údržbu. V mnoha případech se tak ztrácí zodpovědnost za správu a údržbu nejen některých dílčích prvků jako například mobiliáře či některých stromů, ale dokonce zcela klíčových částí veřejných prostranství, například křižovatek se SSZ či tramvajových tratí.
- Systém vyhodnocování provozních nákladů je špatný. V systému hodnotícím fungování jednotlivých správců je primární kritérium provozních nákladů, do nichž jsou ale nákladově zahrnuty i některé investice na kvalitativní vylepšení veřejných prostranství. Tím se investice do kvality stávají nežádoucí.
- Úklid a údržba jsou nedostatečné. Údržbě a úklidu veřejných prostranství není věnována odpovídající pozornost. Nejsou do ní vkládány nedostatečné finanční prostředky, ale ty jsou často vynakládány neúčelně. Neexistuje celková koncepce údržby, nefunguje koordinace, prováděcí firmy často nedisponují adekvátní odborností (např. při údržbě vegetace). Neexistuje účinná kontrola skutečného provedení objednaných prací a sankcionování. Přitom pro výrazné zvýšení kvality některých míst by stačil pouhý důkladný a pravidelný úklid a stálá údržba. Z této skutečnosti pak vyplývá postupná kumulace vnitřního dluhu na běžné

údržbě a následně násobná potřeba nákladnějších celkových rekonstrukcí, resp. „přežívání“ veřejných prostranství v havarijním stavu. Zásadně podceňována je odborná údržba stromů ve městě. Investice jsou raději vkládány do výsadeb nových.

PODOBA VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ

Výsledkem nedostatků při přípravě, tvorbě a správě je nekvalitní podoba veřejných prostranství, která se projevuje například:

- Veřejná prostranství nejsou často navzájem provázaná, tvoří jednotnou komponovanou a hierarchickou strukturu města a nenaplnují základní požadavek kontinuity a prostupnosti.
- Veřejná prostranství modernistické vrstvy města jsou výrazně zanedbaná, na hranici funkčnosti, o obytnosti a estetických či smyslových kvalitách nemluvě.
- Veřejná prostranství historické části města jsou degradovaná prvoplánovou podbízivou turistickou komercí a souvisejícím komerčním vybydlováním přilehlých objektů. Stav a využití řady významných náměstí naprosto neodpovídá jejich reprezentačnímu a pobytovému potenciálu. Významná náměstí slouží jako parkoviště, další jako turistický „disneyland“. Dochází tak k likvidaci kulturní hodnoty místa, a to jak historické vrstvy kultury, tak potenciálu kvalitní kultury současné.

- Velké množství veřejných prostranství je vágní, bez definovaného charakteru a účelu.
- Estetická a pobytová kvalita velké části veřejných prostranství je nízká. Je to především důsledek absence koncepční přípravy úprav a architektka při ní.
- Dopravní řešení často dominantně určuje podobu prostoru, která by měla být především výsledkem celkové kompozice místa, ve které dopravní řešení zastává roli infrastruktury.
- Vysoká míra zatížení automobilovou dopravou a související způsob fyzického uspořádání a organizace prostoru často degradují, až znemožňují plnohodnotné užívání veřejných prostranství. To je problém zejména veřejných prostranství s jinak kvalitním potenciálem či významná ve struktuře města.
- Z hlediska vyváženosti zájmů objektivně nezdůvodněná privatizace ploch veřejných prostranství parkujícími auty.
- Řada veřejných prostranství s potenciálem kvality není plnohodnotně využívána z důvodu nedostatečného vybavení zejména pobytovým mobiliářem (sezení, ležení, předzahrádky restaurací apod.) Jedním z důvodů neumístování sedacích a pobytových objektů je obava z užívání sociálně problémovými jedinci. Tato skutečnost však míří zcela proti smyslu a úloze veřejného prostoru a zlepšení situace v otázce sociálně problémových jevů musí být řešena jinými prostředky (prevence, regulace,

restrikce). Sociálně slabší skupiny by neměly být z veřejného prostoru a priori vylučovány, musí však zde být zajištěno dodržování pravidel pobytu.

- Veřejná prostranství jsou zanášena smogem objektů, zejména technické infrastruktury, které tvoří bariéru v užívání prostoru a degradují jeho estetické kvality a které by při koncepční přípravě, účasti odborníka, architekta, a koordinaci zastřešené městem bylo možné výrazně eliminovat.
- Veřejná prostranství obsahují množství fyzických, mentálních a sociálních bariér. Zohledňování potřeb handicapovaných osob není systematické.
Řada bariér, které zdánlivě chrání chodce, ve skutečnosti usnadňuje rychlý a neomezený automobilový provoz a omezuje přirozený pěší pohyb.
- Komponenty veřejných prostranství rychle degradují z důvodu nedostatečné údržby a úklidu. Jejich stav navíc generuje a přitahuje sociálně problémové osoby, a ty zpětně zvyšují fyzickou degradaci prostoru.

HODNOTOVÁ HIERARCHIE SPOLEČNOSTI

- Není definována hodnotová hierarchie kvalit veřejných prostranství.
Ani ze strany politiky města, ani ze strany veřejnosti není definována hodnotová hierarchie kvalit veřejných prostranství.
Výsledkem je jednoznačná převaha hodnot provozního, technického a utilitárního charakteru (které si najdou cestu samy, neboť většinou vznikají nástroji instrumentace a automatismu)

nad hodnotami humanistickými (které vyžadují vytváření podmínek, aktivní tvorbu a ochranu).

Výsledkem je například i převaha „silnějšího“ druhu dopravy – automobilové (která, není-li regulována, vždy v prostoru dominuje) nad „slabšími“ druhy dopravy – zejména pěší (které potřebují aktivní ochranu). Slabším druhům dopravy nebyla doposud věnována systematická pozornost. Silnější doprava se opírá o exaktní data, která by měla být systematicky mapována a vyhodnocována rovnocenně i u dopravy slabší.

- Ve společnosti není definována hierarchie hodnot jednotlivých typů dopravy: automobilové, městské hromadné, cyklistické, pěší. Dále hodnotová hierarchie automobilové dopravy a pobytových kvalit veřejných prostranství. I když optimální je vždy nalézt vyvážené řešení, které uspokojí všechny uživatele, v mnoha reálných situacích jsou jednotlivé zájmy v rozporu a je nutné některou z hodnot upřednostnit.

ÚLOHA SPOLEČNOSTI

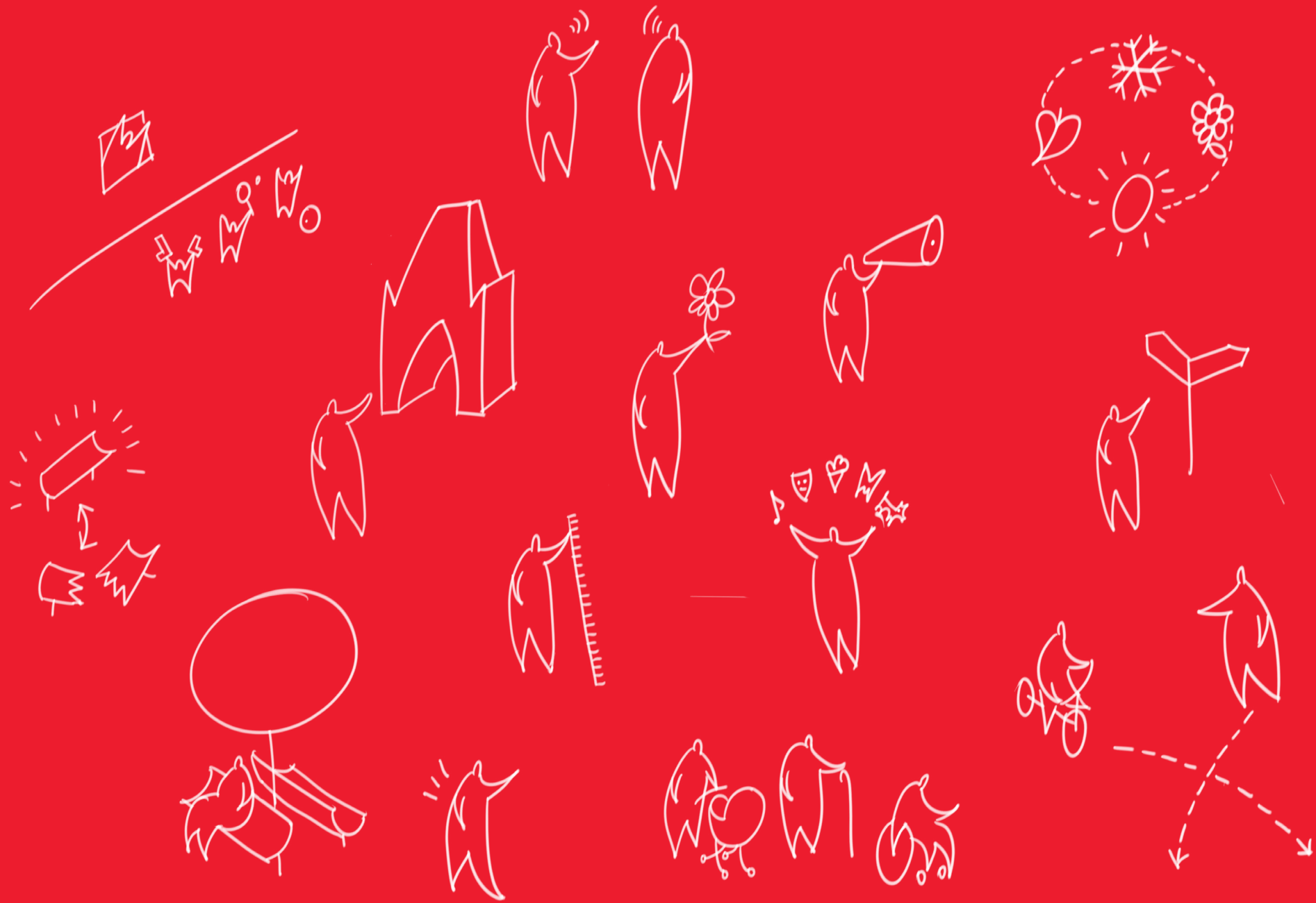
- Protože neexistuje vize a strategie rozvoje veřejných prostranství, nejsou do tohoto rozvoje systémově zapojeni obyvatelé města.
- Všeobecné povědomí o podobě kvality veřejných prostranství je ve společnosti oproti vyspělým metropolím nízké. To se odráží ve způsobu, jakým jednotlivci a společnost ovlivňují podobu veřejných prostranství ve svém okolí jak v každodenním užívání a zásazích do jejich podoby, tak participací na zásadních rozhodnutích o jejich rozvoji.

UŽÍVÁNÍ VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ

Nekvalitní podoba veřejných prostranství a nastavení jejich funkce ze strany města se propisují do způsobu jejich užívání.

Velká část veřejných prostranství města plnohodnotně nežije. Neodehrává se zde přirozený život exteriéru města, jehož nosnou součástí je pobývání, odpočinek, chůze, setkávání s jinými lidmi, společenské události apod. Příčina může spočívat na jedné straně v kvalitě veřejných prostranství, na straně druhé také v mentalitě společnosti jako dědictví minulého režimu, kdy sdružování na veřejných prostranstvích bylo nežádoucí. Pozůstatkem této doby je také řada zbytečných zákazů, zatímco dnešní veřejná prostranství by měla k využívání naopak vybízet. Nízká míra užívání veřejných prostranství souvisí s celkovou změnou životního stylu společnosti, kdy fyzická přítomnost na veřejných prostranstvích již není nutností, ale volbou.

Situace se zatím mění pouze postupně dílčími kroky, například různými krátkodobými sousedskými akcemi probíhajícími v Praze v posledních několika letech díky aktivitám lokálních komunit a neziskových organizací, jejichž cílem je kromě oživení veřejného prostoru města i probudit zájem o prostředí a současně iniciovat lokální kroky k jeho trvalejšímu zkvalitnění. Ze strany města ale stále chybí nástroje, které by tyto iniciativy „zdola“ podpořily a využily.

IV. Východiska a cíle tvorby veřejných prostranství

IV.1 Východiska procesu tvorby veřejných prostranství definice jejich úlohy ve městě, cílová kritéria kvality, hierarchie a nástroje k jejich dosažení

Za tvorbu veřejných prostranství lze považovat v podstatě jakoukoliv aktivní činnost ovlivňující jejich podobu a fungování, tedy nejen plánování a vytváření, ale i jejich správu či užívání.

V procesu tvorby veřejných prostranství je nejprve nutné definovat úlohu veřejných prostranství a obecně veřejného prostoru ve městě, kritéria kvality veřejných prostranství a jejich hierarchii a nástroje k jejich dosažení.

DEFINOVÁNÍ ÚLOHY VEŘEJNÉHO PROSTORU A VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ VE MĚSTĚ, A TO JAK V JEHO FYZICKÉ, TAK DĚJOVÉ A IDEOVÉ ROVINĚ

Definování úlohy veřejného prostoru a veřejných prostranství ve městě je základním předpokladem pro vytvoření podmínek nejen pro jejich kvalitu, ale také pro jejich samotnou existenci a její oporu při plánování a tvorbě města.

Definování této úlohy je nezbytným proč, tedy určením smyslu, které musí předcházet dalším co a jak, tedy hledání forem a nástrojů.

Formami jsou podoby a funkce veřejného prostoru a veřejných prostranství. Nástroje se nacházejí v rovině přípravné – strategické, plánovací, investiční apod. a v rovině realizační – stavbě a úpravách veřejných prostranství, stejně jako v rovině jejich správy, provozu, údržby a užívání.

STANOVENÍ DŮLEŽITOSTI EXISTENCE A KVALITY VEŘEJNÉHO PROSTORU A VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ V HODNOTOVÉ HIERARCHII TVORBY A UŽÍVÁNÍ MĚSTA

V uplynulých obdobích, a to nejen v předlistopadové době, ale i během následujících let až do současnosti dochází při tvorbě města k převaze technokratických a instrumentálních hledisek nad hledisky humanistické povahy.

V praxi tomu kromě celkového nastavení hierarchie hodnot ve společnosti napomáhá také forma argumentace prosazující, až vymáhající nadřazenost těchto technokratických a instrumentálních požadavků na základě „tvrdých“ dat a terminologií svojí povahou snadno včlenitelných do legislativního jazyka předpisů. Kvalitativní vlastnosti prostředí spočívající v humanistické rovině, které i v oblasti vědy operují v „měkké“ terminologii, nejsou pak v praxi v podstatě vůbec zohledňovány, natož rovnocenným způsobem kladeny na váhy priorit. Výsledkem je stav prostředí našich měst, ze kterého jsme překvapeni – přitom nadále akceptujeme či pouze tolerujeme oficiální technokratickou a instrumentální interpretaci života a prostředí okolo nás.

Pro současnou praxi tvorby vystavěného prostředí je tedy zapotřebí terminologicky a významově upevnit pojmy, definující kvalitu vystavěného prostředí v humanistické rovině. Jasně pojmosloví a teze této kvality pak musí při

vyvažování priorit obstát nejen v praktické argumentaci, ale ideálně být implantovatelné také do současné legislativy. Musí být v jistém slova smyslu „vymahatelné“ a v obecném smyslu dokonce „upřednostnitelné“ před zájmy ostatními, zejména dílčími technokratickými.

Humanistická kvalita prostředí obecně spočívá například v obytnosti, estetice, společensko–kulturním rozměru či reprezentační a komunikační roli. Ve veřejném prostoru jsou tyto vlastnosti součástí obytných kvalit místa: jejich pobytové kvality, bohatosti prožitku, smyslového vnímání a poznávání.

Funkčnost je nezbytnou součástí, respektive základním předpokladem kvality vystavěného prostředí. Její úloha je však vytvářet podporu konečnému smyslu, kterým je celková kvalita života. Proto by funkčnost nikdy neměla být upřednostňována na úkor humanistických kvalit.

DEFINOVÁNÍ VLASTNOSTÍ KOMPLEXNÍ KVALITY VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ

Primárním cílem je celostní kvalita veřejného prostranství (jejíž součástí je i zmíněná úloha v celku města).

V praxi často dochází k realizaci veřejných prostranství či úpravám s primárním cílem splnění jednotlivého záměru – v dopravní nebo technické infrastruktuře či výstavbě objektu, kdy veřejné prostranství je jeho pouhým vedlejším produktem, či například k úpravám s cílem prostého zlepšení stavebně–technického stavu. Přitom na základě ambice směřovat současně k celkovému zlepšení kvality veřejného prostranství

může dojít při stejné či srovnatelné finanční investici k mnohonásobnému navýšení celkové kvality výsledku.

Podmínkou dosažení celostní kvality je existence celkové koncepce místa a koordinace všech zásahů (včetně vlivu údržby, správy a užívání) ze strany města.

DEFINOVÁNÍ NÁSTROJŮ TVORBY KVALITNÍCH VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ

V teoretické praxi v oblasti tvorby měst na vědecké, pedagogické, metodické, ale i na plánovací a politické úrovni je preferováno zabývat se popisem ideálního stavu či kritikou stavu stávajícího, otázka funkčních a realistických nástrojů dosažení deklarovaného cíle je však často potlačena, podceňována, až zcela opomíjena. Dochází tak k mimoběžnosti těchto teorií a současně probíhajících skutečných procesů vedoucích k realizaci podoby prostoru města. Je tedy nutné začít hledat způsoby propojení teorie ideálního stavu prostředí s jeho skutečným realizováním.

IV.2 Úloha veřejného prostoru a veřejných prostranství v celku města

Smyslem a účelem veřejného prostoru a veřejných prostranství z hlediska celku města a společnosti je zastávat určité úlohy; kromě urbanistických a infrastrukturních, ekonomických a environmentálních, především úlohy v rovině ideové a dějové.

A. ÚLOHA V URBANISMU MĚSTA

Veřejná prostranství tvoří základní urbánní strukturu města. Kvalitativnímu standardu veřejných prostranství a jejich logice je nutné podřídit jak vedení dopravní i technické infrastruktury, tak jednotlivé stavby a stavební celky.

B. INFRASTRUKTURNÍ A TECHNICKÁ ÚLOHA

Technická kvalita a funkčnost tvoří základní předpoklad ostatních „měkkých“ úloh veřejných prostranství. Jde o úlohu infrastrukturní, tedy podpůrnou, jejímž cílem je vytvářet zázemí a oporu pro úlohy ostatní.

Kvalitní a systémově logické vedení dopravy, zejména městské hromadné dopravy, má iniciační úlohu pro zvýšení komplexní kvality dotčených lokalit a města jako celku.

C. ÚLOHA IDEOVÁ

Tvorba města by měla být založena na společenské dohodě o chtěném obrazu města, neboť město je především prostorem sdílení. Prvotním základem, metastrukturou takové dohody zajišťující pevnost a komplexitu její vnitřní struktury jsou celospolečensky uznané hodnoty.

Veřejný prostor je rámcem a ztělesněním společenské dohody. Veřejný prostor tvoří základní ideovou metastrukturu města.

- Úloha politická
Veřejný prostor je materiální podmínkou politického prostoru.
Existence a kvalita veřejného prostoru je odrazem míry demokracie společnosti.
- Úloha humanistická
Humanistická úloha je současně nadstavbou i základem smyslu existence veřejného prostoru. Spočívá ve vlastnostech přesahujících technický, utilitární a instrumentální rozměr prostředí. Tato úloha byla nedílnou součástí vystavěného prostředí v průběhu celé historie, k jejímu výraznému oslabení došlo až v důsledku technické revoluce a s ní souvisejícím přenastavením hodnot společnosti.
Veřejný prostor je místem a prostředkem vztahování nás samých k lidskému společenství a ke světu.
- Úloha kulturně–společenská
Veřejný prostor je základní platformou sociální interakce ve městě. Tato úloha by měla být zachována i při akceptování moderní situace, v níž značnou část sociálního prostoru přebírá virtuální prostor, kdy úkolem fyzického veřejného prostoru je s virtuálním komunikovat a vstřebávat ho jako svoji součást.
Veřejná prostranství mají komunikativní, reprezentační a symbolický charakter.

Veřejný prostor a veřejná prostranství mají schopnost ovlivňovat vzorce chování a jsou jedním ze základních nástrojů možné kultivace společnosti, který by každá městská politika měla využívat, resp. který by neměla promarnit.

Veřejný prostor nemá sloužit pouze k uspokojování množiny jednotlivých individuálních potřeb, ale především ke společenské konfrontaci a sdílení.

Zkvalitnění veřejných prostranství má iniciační úlohu pro změnu vnímání lokality a s ní spojené zkvalitnění dalších parametrů lokality.

- Úloha v ochraně a rozvíjení kulturního dědictví
„Obraz města Prahy jako kulturního statku je reprezentován komplexem hmotné i nehmotné kultury.“^[3] Úkolem města je tento obraz aktivně chránit a současně rozvíjet.

Jednou ze základních skutečností města, obsahující, odrážející a iniciující společně sdílený ideový obsah společnosti a vystavěného prostředí je veřejný prostor.

Kultura je výsledkem a předmětem sdílení společnosti. Veřejný prostor je rámcem a reprezentací kultury společnosti a je tak součástí kulturního dědictví jako odkazu minulosti pro současnost a současnosti pro budoucnost.

Kvalita hmotné i nehmotné složky veřejného prostoru je předmětem péče o kulturní dědictví. Vnímáme–li péči o kulturní dědictví jako veřejný zájem, pak se v jistém smyslu musí odehrávat především skrze veřejný prostor.

Předmětem ochrany a rozvoje kulturního dědictví musí být veřejný prostor jako celek, tedy nikoliv pouze jednotlivé objekty či soubory, ale také jejich ideový obsah.

^[3] Miroslav Cikán, Jan Sedlák, Teze k Managementu plánu ochrany kulturního dědictví historického jádra Prahy UNESCO, Praha 2014

D. ÚLOHA EKONOMICKÁ

Kvalita veřejného prostoru a veřejných prostranství přináší rozsáhlé ekonomické benefity v podobě ekonomického růstu jak pro přilehlé území, tak pro celek města.

Zkvalitnění veřejného prostoru a veřejných prostranství může být impulsem ekonomického, společenského a architektonického rozvoje v navazující spádové oblasti sféry vlivu.

Tvorba a proměna veřejného prostoru a veřejných prostranství může vyvolat změny fyzické, sociální a ekonomické struktury místa.

E. ÚLOHA ENVIRONMENTÁLNÍ

Veřejná prostranství jako základní struktura města musí být jedním z hlavních nástrojů strategie města v oblasti environmentálních opatření.

IV.3 Cílová kritéria kvality veřejných prostranství

Podmínkou formulování kritérií kvality veřejných prostranství je nejprve definování pojmů veřejný prostor a veřejná prostranství ve vztahu k jejich kvalitě.

AKTIVNÍ A LATENTNÍ VEŘEJNÉ PROSTRANSTVÍ

Zohlednění kvalitativního hlediska při používání pojmu „veřejné prostranství“ v plánování města

Základní vymezení pojmu veřejné prostranství, viz *Pojmy veřejný prostor a veřejné prostranství* →[I.1/s. 12] je druhem víceméně kvantitativní definice. Pokud ovšem pojem veřejné prostranství budeme hodnotit také z kvalitativního hlediska, je nutné vytvořit podmnožinu těch prostranství, která splňují požadavek na podobu a fungování veřejných prostranství a těch, která jsou sice veřejně přístupnými prostranstvími („podlahou exteriéru města“), současně ale neplní v podstatě žádný účel, nejsou nijak užívána, nemají definovaný čitelný prostorový či typologický charakter a jsou tedy prostorovým i funkčním prázdňem. Tato „nijaká“ prostranství však často obsahují potenciál stát se funkčními. Mohli bychom tedy veřejná prostranství dále dělit na aktivní a latentní.

Latentnost veřejných prostranství by měla být považována pouze za přechodný stav. Na základě vyhodnocení jejich potenciálu stát se aktivními veřejnými prostranstvími a současně reálné potřeby města na objem veřejných prostranství v dané lokalitě by mělo v procesu plánování dojít k rozhodnutí, na základě kterého se stanou aktivními veřejnými prostranstvími, anebo bude změněn jejich status pro jiné využití, například zastavění.

Pojem aktivní prostranství přitom neznamená pouze aktivitu ve smyslu dějů, ale plnění aktivní

úlohy ve městě. Takovou úlohou může být například i zamýšlené, komponované „funkční či vizuální prázdno“ v prostoru fyzicky či dějově zahuštěném, plněnou prostranstvími, která nejsou veřejně přístupná ve smyslu fyzické dosažitelnosti.

Toto kvalitativní hodnocení by mohlo být dobře využitelné zejména v oblasti investic, kdy by měla být podporována veřejná prostranství aktivní, tedy taková, která skutečně plnohodnotně plní úlohu veřejného prostoru.

IV.4 Základní rámce kvality veřejných prostranství

CELOSTNÍ KVALITA

Základním kritériem je kvalita prostranství jako prostorového celku, jehož součástí jsou jak fyzické a funkční vlastnosti, tak vztahy a děje, které nelze vnímat parciálně a které by měly být přednostně podřízeny kvalitě celku.

I když základem kvality je existence a důsledné naplňování celkového konceptu veřejného prostranství, je třeba zároveň respektovat jakousi „konečnou otevřenost“ – ponechání prostoru pro vstup mnohovrstevnatých proměnlivých skutečností života.

KRITÉRIA KVALITY FYZICKÉ STRUKTURY VEŘEJNÉHO PROSTRANSTVÍ

Veřejná prostranství jsou v první řadě definována hmotnou strukturou urbánní či krajinnou a svým charakterem. Urbánně vymezený prostor tvoří základ kvality veřejných prostranství. Je hlavním nositelem provozního uspořádání.

Funkce a děje je při tvorbě města potřeba mít na paměti, patří však do kategorie proměnlivých a tekutých vlastností prostoru.

Kvalitu veřejných prostranství netvoří primárně design doplňkových objektů, ten může kvalitu celku pouze posílit či oslabit.

KVALITA FUNKČNOSTI

Kvalita funkčnosti je apriorním předpokladem. Bez ní zpravidla plnohodnotně nefungují ani další kritéria. Hierarchicky však vždy musí být v roli infrastruktury, tj. podpůrného základu pro cíl, kterým je obytná kvalita veřejných prostranství.

KVALITA RÁMCE DĚJŮ

Účelem fyzického složky vystavěného prostředí je především vytvářet rámec pro děje. Tyto děje jsou tedy hlavním finálním cílem veřejných prostranství. Hmotně vymezený prostor by měl tyto děje umožňovat, podporovat, iniciovat či generovat.

Schopnost fyzického rámce veřejných prostranství vytvářet, iniciovat, podporovat či umožňovat děje a schopnost společnosti tuto vlastnost prostoru těmito ději naplňovat se v kvalitě nejen navzájem sčítají, ale zpětnou interakcí navíc vzájemně umocňují.

KVALITA VEŘEJNÉHO PROSTRANSTVÍ VE SMYSLOVÉ, EMOČNÍ A POZNÁVACÍ ROVINĚ

Kromě naplnění utilitárních a pobytových funkcí je úkolem veřejných prostranství také prožitkový a poznávací rozměr. Jeho součástí je bezprostřední smyslová zkušenost, emoční prožitek, estetický vjem, poznávací rovina apod.

IV.5 Příklady základních vlastností kvalitních veřejných prostranství

POBYTOVÉ KVALITY

Kvalitní veřejné prostranství je zpravidla takové, které je živé, tj. aktivně užívané lidmi zejména k pobytovým aktivitám. Kvalitní veřejná prostranství vybízejí k zastavení a pobývání. Lidé vyhledávají přítomnost dalších lidí. Přitahují je místa bohatá na vjemy a děje. Čím vyšší je poměr míst, na nichž se lidé zdržují a pobývají, oproti místům, skrze které se pouze pohybují, tím kvalitnější je veřejný život města. Veřejná prostranství města by měla nabízet vyvážený poměr klidných míst pro relaxaci a živých míst společenských dějů.

K pobytovým kvalitám místa napomáhá dostatek míst k sezení či ležení, volné klidné plochy k zastavení, místa k relaxaci a aktivní místa jako předzahrádky restaurací či společenské, kulturní nebo sportovní pobídky. Atraktivitu pobytu zvyšuje příjemné klima (stín či naopak slunce, závětrří, hladina hluku, čichové vjemy).

Pobytovou kvalitu města jako celku významně zvyšuje dostatek parků v pěší vzdálenosti stejně jako stromů a vegetace ve městě.

Primární funkce velké části veřejných prostranství je ryze utilitární. Platí to zejména pro prostory dopravní infrastruktury. I u těchto prostorů je však třeba usilovat o posílení a doplnění jejich role pobytové a prožitkové – a to až na hranici, za níž by to bylo na úkor jejich základní utilitární funkce.

KVALITA POHYBU

Velká část pohybu lidí městem patří k nezbytným činnostem (přemístění do cíle), menší část k činnostem dobrovolným (relaxace). Pohyb však vždy kromě dosažení cíle může poskytovat i prožitkové kvality (v rovině smyslové, emocionální, poznávací, sociální či společenské).

Ulice ve městě nelze chápat jako pouhý dopravní koridor, vždy je třeba podporovat zejména jejich obytné vlastnosti.

Kvalitní pohyb je bezpečný, svobodný, efektivní a bohatý na kvalitní smyslové a poznávací vjemy.

Pěší pohyb městem umožňuje vyšší míru interakce s prostředím. Odpovídá mu lidské měřítko místa, zatímco rychlý pohyb člověka od okolního prostředí odděluje. Přizpůsobení podoby prostředí vnímání z perspektivy rychlého pohybu deformuje jeho lidské měřítko – dochází k vytváření dlouhých úseků chudých na vjemy a zvěšování měřítka vnímaného detailu.

U komunikací, kde je doprava dominantní funkcí, přesto nelze rezignovat na jejich kvalitu jako veřejného prostranství a je zapotřebí hledat všechny možnosti, jak zvýšit jejich obytnou kvalitu, jejíž součástí je kromě maximálního možného zpřístupnění pro pěší také vizuální kontakt z dopravních prostředků či vnímání ze vzdálenějších přilehlých prostranství.

MOŽNOST UŽÍVÁNÍ PRO VŠECHNY OBYVATELE

Pojem veřejný ve své podstatě zahrnuje pojem rovnosti užívání. Veřejná prostranství by měla umožňovat nejen veřejnou přístupnost, ale také komfortní užívání všemi skupinami obyvatel, tedy skupinami všech věkových i sociálních, kulturních a společenských kategorií, stejně jako skupinami s omezeními, jako jsou senioři, matky s kočárky, nevidomí či tělesně handicapovaní.

DOSTUPNOST, PROSTUPNOST

Město krátkých vzdáleností výrazně napomáhá kvalitě a živosti veřejných prostranství. Jeho předpokladem je kompaktní urbanistická struktura

a koncepčně založená a čitelná struktura veřejných prostranství. Dále pak ve všech lokalitách zastoupení a promísení základních funkcí města (bydlení, práce, obchod, vzdělání, kultura, sport, relaxace apod.) a jejich umístění v pěšky dostupné vzdálenosti.

Podmínkou dostupnosti je dodržení minimálního měřítka prostupnosti, tj. zejména zabránění jeho přerušení uzavřenými areály či vytvářením slepých ulic a cest.

Kvalitní prostupnosti napomáhá také eliminace ztracených spádů, bezbariérovost, eliminace zbytečných oklik apod.

Předpokladem uspokojivé prostupnosti prostředí je také orientovanost uživatele v něm. Základem je hierarchizace veřejných prostranství, která musí být jednak součástí kompozice města, jednak čitelná pro uživatele. Základní orientaci ve městě a strukturu jeho prostupnosti tvoří celoměstsky významná veřejná prostranství.

Z hlediska kvality užívání veřejných prostranství je prioritou kvalita pěší a cyklistické prostupnosti a přístupnosti. Tento typ dopravy přispívá iniciační, tedy nikoliv regulační, formou k redukcí negativních dopadů automobilové dopravy.

Prostupnost a přístupnost pro veřejnou dopravu by měla mít přednost před individuální automobilovou dopravou.

SVOBODA VOLBY

Ze všech aktivit, které se odehrávají na veřejných prostranstvích, je část nezbytných činností, které lidé vykonávají za všech okolností a bez ohledu na kvalitu místa. Ostatní činnosti jsou předmětem volby. Kvalitní veřejná prostranství by měla poskytovat prostor pro co největší škálu dobrovolných činností.

LIDSKÉ MĚŘÍTKO

Městské prostředí je vytvářeno pro život lidí. Veškeré jeho vlastnosti by tedy měly být poměřovány „lidským“ měřítkem.

BEZPEČNOST

Pocit bezpečí je základním předpokladem kvality života ve městě. Jde zejména o bezpečnost pohybu a sociální bezpečí (ochrana před kriminalitou) apod. Sociální bezpečnosti napomáhá zejména přehlednost prostoru a jeho živost (trvalá a početná přítomnost lidí v prostoru zajišťující tzv. sousedskou kontrolu).

ZDRAVÉ PROSTŘEDÍ, KVALITA KLIMATU

Člověk z přirozenosti, podvědomě i racionálně, vyhledává zdravé prostředí. Veřejná prostranství by proto měla poskytovat neznečištěné ovzduší, omezení hluku, příjemné teplotní klima, příjemné čichové vjemy, dostatek světla, ochranu před větrem či přemírou slunce apod.

Místa k pobytu a pohybu musí disponovat také ergonomickou kvalitou (tvar a rozmístění jednotlivých pobytových prvků) a pocitovým komfortem (teplota a hmatové vlastnosti kontaktních povrchů).

SMYSLOVÁ, POZNÁVACÍ A ESTETICKÁ KVALITA

Smyslová, poznávací a estetická kvalita je plnohodnotnou součástí pobytových kvalit místa a neměla by být opomíjena pod tlakem utilitárních potřeb.

KOMUNIKATIVNOST

Kvalitní prostředí by mělo se svými uživateli komunikovat. Podoba veřejných prostranství by měla nabízet základní srozumitelné sdělení jak v rovině

běžného užívání (informace, orientace apod.), tak v rovině smyslové a poznávací (symbolická a reprezentační role, estetická kvalita apod.).

ČITELNOST — MOŽNOST IDENTIFIKACE S PROSTŘEDÍM

Možnost identifikace obyvatel s prostředím (dlouhodobá i krátkodobá) je podmínkou kvalitního života v něm. Prostředky identifikace jsou časové (současný a historický kontext) a prostorové (identita místa a prostorový kontext).

S místem disponujícím vlastním charakterem a srozumitelným kontextem se lze snadno identifikovat, naproti tomu místa „nijaká“, anonymní a autonomní vytvářejí pocit odcizení a nejsou lidmi vyhledávána.

Identifikace s prostředím upevňuje soudružnost společnosti.

PŘIMĚŘENÝ SOCIÁLNÍ KONTAKT

Specifickou vlastností městského života je vysoká míra sociálních kontaktů s neznámými lidmi ve veřejném prostoru. Sociální kontakt může být vnímán jako pozitivní a být vyhledávaný, současně však může být i předmětem obav. Veřejné prostranství by vždy mělo umožňovat jednotlivci dobrovolnou míru sociálního kontaktu. Současně by měl podporovat a iniciovat pozitivní aspekty sociálního kontaktu jako dialog, poznávání, sdílení, aktivní účast na životě společnosti apod.

Sociální interakce se může odehrávat na bázi od místních komunit až po celoměstský rozměr rozšířený o návštěvníky města. Zejména v případě místních komunit je formou sociálního kontaktu i zapojení do samotné tvorby a správy prostoru, které může významně zlepšit jak kvalitu podoby prostoru, tak jeho užívání.

FLEXIBILITA

Polytematičnost a polyfunkčnost veřejných prostranství zpravidla napomáhá jak jejich živosti, tak jejich dlouhodobé udržitelnosti.

Využitelnost veřejných prostranství by měla reagovat na proměnu rytmu denní doby, týdenních cyklů a ročních období. V dlouhodobějším horizontu by měla reflektovat proměny věkového, sociálního či kulturního složení obyvatel.

UDRŽITELNOST

Podmínkou udržitelnosti veřejných prostranství je zejména jejich celková kvalita, kvalita jejich úlohy ve struktuře města, dostatek prostředků pro jejich správu a údržbu a dostatek lidí, kteří je mohou a chtějí využívat.

Udržitelnosti přispívá použití trvanlivých materiálů a detailů, kvalita provedení či rezistence vůči extrémním událostem (povodním apod.)

Udržitelnosti napomáhá také flexibilita využitelnosti veřejných prostranství a nadčasovost jejich podoby.

Předpokladem udržitelnosti je včasná údržba založená na pravidelném monitorování stavu veřejných prostranství, jejíž součástí je i pravidelný úklid. Neudržované prostředí přitahuje vandalismus, a tím se násobí rychlost a míra degradace. Intenzivní ochrana a péče je často ekonomicky efektivnější než celková obnova.

IV.6 Základní teze kvality veřejného prostoru a veřejných prostranství

Při tvorbě veřejných prostranství je vždy třeba vyhodnotit kritéria kvality jak v rovině fyzické (urbánní kvalita v kontextu širší struktury, architektonická kvalita místa samotného, technická funkčnost a podobně), tak v rovině dějové (splnění účelu, funkčnost užívání, kvalita prožitku apod.) a ideové (reprezentační a symbolická či např. úloha ve společnosti a podobně).

- Veřejná prostranství jsou základní strukturou města a této skutečnosti je nutné podřídit jak vedení technické infrastruktury, tak umísťování jednotlivých objektů.
- Kvalita veřejného prostoru města je základním předpokladem kvality života ve městě.
- Kvalitní obytné veřejné prostranství je především obytné, tj. bezpečné, vstřícné pro všechny skupiny obyvatel, zdravé, živé, komunikativní, smyslově podnětné a krásné.
- Emocionální kvality života jsou stejně významné jako kvality funkční.
- Základem tvorby veřejných prostranství je lidské měřítko a lidské smysly.
- Veřejná prostranství by měla být nejenom přístupná, ale také atraktivní pro všechny skupiny obyvatel.
- Veřejná prostranství města by měla vybízet k pěšímu provozu a k pobývání. Prioritou je obytná kvalita veřejných prostranství, které by zpravidla měla být podřízena dopravní i technická infrastruktura.
- Dopravní řešení na veřejných prostranstvích města by mělo zohledňovat také potřeby chodců a uživatelů bezmotorové dopravy. Pro obytná prostranství musí být tyto potřeby prioritou.
- Míra a způsob parkování na veřejných prostranstvích by měly odpovídat primárnímu účelu, kterým je kvalitní život na veřejných prostranstvích. Objem parkování by zde měl být minimalizován a řešen zejména jinými prostředky, jako je P + R, parkovací domy, mýto, parkovací zóny či přiměřené zpoplatnění.
- Kvalitní údržba a úklid jsou stěžejním předpokladem kvality veřejných prostranství.
- Jednou z podmínek kvalitního veřejného prostranství ulic a náměstí je komunikativní vztah s parterem přilehlých objektů („politika aktivního průčelí“).
- Jedním z důležitých úkolů rozvoje veřejných prostranství je v současnosti odstraňování bariér, a to fyzických, mentálních, sociálních i funkčních.
- Jednotlivá veřejná prostranství by měla sloužit své primární utilitární funkci pomocí jednoduchých prostředků, minimálně náročných na investice a údržbu. Současně by však tyto prostředky měly být navrhovány tak, aby vždy poskytovaly i obytnou kvalitu prostoru, a to v rovině smyslové, prožitkové a poznávací.

IV.7 Základní teze nástrojů dosahování kvality v procesu tvorby veřejných prostranství

Nástroje lze obecně definovat v rámci jednotlivých fází procesu tvorby veřejných prostranství od strategické přípravy, ekonomické roviny, přes plánování, projektování, správu, provoz a užívání. Záměrem následujícího členění je usnadnit čtenáři orientaci, ve skutečnosti však jednotlivé cíle přesahují do více oblastí a do různých časových fází procesu.

VYTVÁŘENÍ

STRATEGIE, PLÁNOVÁNÍ, INVESTICE, EKONOMIE

V Praze jako celku není kvantitativní nedostatek veřejných prostranství. Optimální množství veřejných prostranství je takové, které město dokáže ekonomicky udržovat a které jeho obyvatelé dokážou aktivně užívat. Investiční prioritou ve stávající struktuře by tedy mělo být zkvalitňování již existujících veřejných prostranství s potenciálem. Zakládání nových veřejných prostranství by pak mělo být městem iniciováno a vymáháno zejména při plánování výstavby nových urbánních celků, a to v přiměřeném množství a v kvalitě.

Rozsah investic do veřejných prostranství musí být vždy uvažován v rovině nejen urbánní kvality, ale také ekonomické udržitelnosti odvozené od reálné ekonomické situace města, která zahrnuje nejen investici do realizace těchto prostorů, ale také do jejich údržby a správy zaručující udržení požadované kvalitativní úrovně.

Cílem dneška nejsou megalomanské efektní autonomní projekty, ale především dílčí kontinuální zásahy zhodnocující potenciál stávajících prostorů města ve kvalitní veřejná prostranství.

Pro zajištění realizovatelnosti rozvoje veřejných prostranství a jeho kontinuitu by bylo vhodné z pozice

samosprávy města deklarovat a garantovat finanční objemy z prostředků města určené pro rozvoj veřejných prostranství vždy alespoň na jedno volební období.

Při zkvalitňování stávajících veřejných prostranství často stačí pouhý „úklid“ od nadbytečných utilitárních a zbytečných objektů, doplnění pobytového mobiliáře vybízejícího k užívání a pravidelná důkladná údržba spojená s úklidem a eventuálním dohledem.

Je zapotřebí navázat spolupráci mezi veřejným a soukromým sektorem na investicích a správě veřejných prostranství s cílem benefitů plynoucích z kvality pro obě strany.

Je zapotřebí navázat spolupráci s místními iniciativami usilujícími o zlepšení kvality veřejných prostranství, využít jejich potenciál, podpořit je a koordinovat jejich cíle se zájmy města.

Uvážlivě by měla být hodnocena míra komerčnosti veřejných prostranství. V principu by mělo platit, že například základní veřejná prostranství, zejména pobytového charakteru, by neměla být zatížena primárním požadavkem generování zisku, pokud je na úkor kvality základní pobytové funkce. Pokud tento zisk přinášejí, měl by být, vyžaduje-li to stav místa, přednostně vrácen do investic v místě samém, při současném respektování solidarity jednotlivých složek městského rozpočtu.

ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ

A PROJEKČNÍ PŘÍPRAVA

Existenci a kvalitu veřejných prostranství je v plánování Prahy nutné zakládat na všech jeho úrovních, od strategického a územního plánu až po detail prostoru.

Existenci a kvalitu veřejných prostranství je zapotřebí definovat již v úrovni Metropolitního plánu Prahy. Vytvoří se tak předpoklad kvality samotných veřejných prostranství, který spočívá v existenci přiměřeného množství těchto prostranství, v kvalitním založení fyzického rámce jednotlivých prostranství a v logice jejich vzájemné struktury i vztahu ke struktuře města, a také podpurný předpoklad vytvoření kvalitního města, neexpandujícího do okolní krajiny. Kvalitní veřejná prostranství jako základní předpoklad atraktivity života ve městě motivují ke stěhování do vnitřního města namísto úniku do příměstských oblastí.

Je zapotřebí definovat hierarchii veřejných prostranství, která bude mj. podkladem pro prioritizaci investic do zvyšování jejich kvality. Je zapotřebí definovat síť strategických veřejných prostranství Prahy, jejichž vazby mezi sebou je potom nutné posilovat. Tato místa vytvářejí společně sdílený obraz města. Jejich síť by měla být prioritním místem investic do veřejných prostranství.

Hierarchie veřejných prostranství dle významu může být v úrovni národní, metropolitní (celoměstské), městské čtvrti, lokální (lokalita) či komunitní (ulice, blok apod.). Je zapotřebí cíleně chápat, která veřejná prostranství mají plnit roli lokálního významu a užívání a která mohou být celoměstsky významným a užívaným prostorem. Rozhodnutí o tomto určení souvisí s lokalizací ve struktuře města, s potenciálem samotného prostoru apod. Při koncipování podoby a funkce veřejného prostranství s potenciálem celoměstského významu a užívání by neměl být tento cíl, například na základě upřednostnění partikulárních lokálních zájmů, opominut, jeho naplnění by mělo být prioritní. Existence těchto superpozičních „uzlových“ veřejných prostranství omezuje riziko vzniku

fragmentárního města, a to jak v urbánním, tak politickém významu. Tato celoměstsky významná veřejná prostranství jsou společně sdílenou mentální osnovou města.

Souběžně je nutné věnovat se i malým, zdánlivě bezvýznamným místům, která tvoří základní prostředí každodenního obyčejného života ve městě. Zde je ovšem současně zapotřebí zásadní posun také v sociální rovině: je nutné změnit vztah obyvatel Prahy k veřejnému prostředí města, zvýšit sociální angažovanost lidí spojenou s vlastní aktivitou a zodpovědností, stejně jako participaci soukromých subjektů.

Zejména v problémových lokalitách je zapotřebí provádět akupunkturní iniciační zásahy, místa pozitivního vlivu na navazující oblasti, jejichž cílem je, kromě zkvalitnění místa samotného, vytvářet epicentra iniciující zkvalitnění městského prostoru a života v něm v navazujících územích, a to zejména „zevnitř“, tedy také na základě aktivity obyvatel a soukromých investičních subjektů.

Při tvorbě nových veřejných prostranství je primární jejich úloha a postavení v celkové struktuře města, kterou svým vznikem zakládají nebo doplňují. Například v periferních urbánních strukturách, které nejsou charakterem městské, je úkolem veřejných prostranství tento městský charakter vytvořit a iniciovat v tomto duchu navázání okolní struktury.

Struktura veřejných prostranství by měla podporovat propojení centra a periferie a pomoci čitelné hierarchie prostorů a jejich návazností spoluvytvářet základní mentální mapu města.

Při jakýchkoli zásazích do veřejných prostranství či vytváření nových, a to i tehdy, kdy cílem je

úprava dopravní či technické infrastruktury, musí být vždy prioritou záměru obytná kvalita.

Při úpravě a vytváření nových veřejných prostranství ve stávající struktuře města je důležité strategické rozhodnutí o míře zásahu vzhledem k dlouhodobé koncepci území a investiční realizovatelnosti v plánovaném horizontu ekonomické situace města.

Tam, kde lze předpokládat dotažení koncepčního celkového řešení místa je chybou provádět nekoordinované fragmentární zásahy, které mohou být nejen ztracenou investicí, ale často také budoucí překážkou pro realizování koncepčního řešení. Na druhé straně tam, kde ideální komplexní úprava není v dohledné době z ekonomických či technických důvodů možná, je na místě hledat takové formy zásahů, byť i dočasných či dílčích, které mohou kvalitu veřejných prostranství výrazně navýšit. Koncepce by měly být vytvářeny v dostatečném předstihu, aby nedocházelo ke ztrátě potenciální vyšší cílové kvality a efektivity v důsledku nekoordinovaných a nekoncepčních fragmentárních zásahů autonomního charakteru.

Při úpravách stávajících veřejných prostranství může být prvním účelným krokem „úklid“, tedy očištění prostoru od všech přídutých objektů, které buď neslouží primárně potřebám samotné funkce veřejného prostranství, anebo je možné tuto potřebu naplnit kultivovanější formou. Stejně tak vymístění všech funkcí, které nejsou součástí funkce veřejného prostranství, ale na úkor jeho prostoru a kvality řeší nesouvisející potřeby města.

Úkolem tvorby a úpravy veřejných prostranství je vytvořit, podpořit a doplnit specifickou identitu dané lokality. Charakter města jako celku je potom z velké části utvářen součtem těchto identit a jejich vzájemným ovlivňováním.

Primární funkce velké části veřejných prostranství je ryze utilitární. Platí to zejména pro prostory dopravní infrastruktury. I u těchto typů veřejných prostranství je však třeba usilovat o posílení a doplnění jejich úlohy bytové a prožitkové – a to až na hranici, za níž by to bylo na úkor jejich základní utilitární funkce.

SPRÁVA, PROVOZ A ÚDRŽBA

Pravidelný úklid a kvalitní údržba mohou v mnoha případech výrazně zvýšit kvalitu veřejných prostranství. Často mohou předejít i nákladné celkové rekonstrukci.

Z hlediska investic a projektové přípravy je zapotřebí pečlivě rozlišovat záměry, které svým charakterem a rozsahem odpovídají podstatě údržby a které, zejména z hlediska objemu či vlivu na celkovou kvalitu prostoru, odpovídají charakteru investic. Je tak potřeba napravit dnešní praxi, kdy velká část objemných zásahů (například akce Technické správy komunikací) do veřejných prostranství je připravována v režimu tzv. běžné či souvislé údržby, kdy je provedena kompletní výměna povrchů a prvků, ale je současně navracena do původního prostorového řešení, které je často nevyhovující. Údržba je tím pádem také připravována bez nároků na stavební řízení, tedy bez koncepční projekční přípravy zahrnující vliv úprav na celkovou kvalitu prostoru a současně bez odborníka – architekta. Přitom charakter i objem investice by často umožnil současné zvýšení celkové kvality prostoru. Dochází tak k neefektivnímu vynakládání finančních prostředků.

Investiční záměry, tj. takové, které svým objemem či charakterem přesahují údržbu, by měly být připravovány investičním subjektem města k tomu určeným, nikoliv správcovskými organizacemi, jejichž rolí je správa a údržba.

UŽÍVÁNÍ

Veřejnost by měla být zapojena do všech fází tvorby veřejných prostranství — od plánování až po ovlivnění podoby jeho užívání. Tato participace by se neměla odehrávat pouze v rovině požadavků, které jsou legitimním nárokem obyvatel města, ale také v rámci aktivní účasti na vzniku a udržení kvality veřejných prostranství.

Je nutné znovu vytvořit a udržovat obecné povědomí veřejnosti o podobě kvalitních veřejných prostranství. Neboť obecné vědomí společnosti je tím, co vytváří kvality veřejného prostranství jaksi samozřejmě, skrze každodenní běžné užívání a spravování, tam kde není nutnost řízení architektonickým plánováním. Toto povědomí, které v demokratických zejména západoevropských zemích vyrůstá z dlouhodobé kontinuity a tradice celkových hodnot společnosti, u nás v důsledku fatálních přerušení v druhé polovině 20. století z velké části vymizelo. Zažitá představa o podobě kvalitního prostoru je předpokladem, aby veřejnost tuto kvalitu okolo sebe každodenně vytvářela a současně ji dokázala vyžadovat a posoudit v rovině veřejně politické.

Kvalitní veřejná prostranství mohou napomoci zabránit vylidňování centra města. Úkolem veřejných prostranství je přivést zpět do center lidi. Zatímco dříve byla veřejná prostranství užívána obyvateli bydlícími vždy v bezprostředním okolí, nyní musí být v centrálních lokalitách, kde dramaticky ubylo bydlení na úkor obchodu a administrativy, užívány „návštěvníky“ z jiných částí města. Tato proměna klade na tato veřejná prostranství specifické nároky z hlediska jejich atraktivnosti a způsobu užívání.

Důležitá je správně nastavená míra dobrovolnosti či nutnosti sdílení veřejného prostoru.

V. Procesy tvorby, správy a užívání veřejných prostranství

Předmětem následujícího textu jsou rámcové principy a základní teze pro postupy při vytváření (strategie, plánování, realizace), správě, provozu, údržbě a užívání veřejných prostranství.

Nejde o systematický výčet, ale o zdůraznění nejvíce problematických a zcela chybějících článků současné praxe.

Vycházejí převážně ze stávajícího stavu rozložení rolí a statusů jednotlivých aktérů v procesu a z legislativního a politického rámce prostředí, aby byly použitelné i v současné situaci. V rámci navazujících dokumentů na návrh Strategie rozvoje veřejných prostranství a Manuál tvorby veřejných prostranství však musí postupně dojít k návrhu i hlubších systémových změn celého procesu a jeho rámce. Téma bude rozpracováno zejména ve Strategii koncepční přípravy investičních záměrů na veřejných prostranstvích (SKPIZ), která bude součástí Koncepce rozvoje veřejných prostranství a jejímž výsledkem má být optimalizace vztahů a procesů mezi dotčenými aktéry s pokročilejším a detailnějším systémovým zakotvením celkové kvality veřejných prostranství do přípravy investičních záměrů jako nejdůležitějšího kritéria.

Cílem principů je celostní přístup k veřejným prostranstvím a jejich rozvoj zejména z hlediska celkové architektonické, urbanistické, obytné a užitné kvality, tedy přístup, který nebyl doposud upřednostňován.

Klíčovým aspektem pro dosažení celkové kvality veřejných prostranství je spolupráce, koordinace a správné nastavení úloh jednotlivých aktérů v procesu a jejich vztahu k jednotlivým nástrojům.

V.1 Aktéři procesu

A. SPRÁVNÍ SLOŽKY MĚSTA

SAMOSPRÁVA HL. M. PRAHY

Úloha: Hlavní iniciační a rozhodovací úloha v rovině strategie a plánování na celoměstské úrovni. Rozhodovací úloha ve všech ostatních rovinách (realizace, správa, provoz, údržba, užívání).

Role samosprávy spočívá zejména v naplňování vize v rovině strategické a investiční politiky, pro kterou je kromě Manuálu tvorby veřejných prostranství určen zejména dokument návrh Strategie rozvoje veřejných prostranství.

Samosprávě náleží největší zodpovědnost za celkovou kvalitu výsledku rozvoje veřejných prostranství.

Formulace vize (ve spolupráci s odborníky).

Vytvoření podmínek realizace vize. Zajištění vzniku strategie a koncepce zadáním odborníkům. Zajištění financování záměru v rozpočtu. Zajištění podmínek koordinace jednotlivých rovin a aktérů procesu.

MĚSTSKÉ ČÁSTI

Úloha: Hlavní iniciační a rozhodovací úloha v rovině strategie a plánování na lokální úrovni. Rozhodovací úloha ve všech ostatních rovinách (realizace, správa, provoz, údržba, užívání).

STÁTNÍ SPRÁVA

Úloha: Schvalovací úloha v rovině strategie, plánování, realizace, správy, provozu, údržby, užívání.

B. VÝKONNÉ SLOŽKY MĚSTA

PŘÍSPĚVKOVÉ ORGANIZACE HL. M. PRAHY A ORGANIZACE ČERPÁJÍCÍ Z ROZPOČTU HL. M. PRAHY

Úloha: Výkonná úloha v rovině technické přípravy, realizace, správy, provozu a údržby.

ODBORNÍK, ZHOTOVITEL STRATEGICKÉ, ÚZEMNĚ PLÁNOVACÍ, PROJEKČNÍ A TECHNICKÉ PŘÍPRAVY (PLÁNOVAČ, PROJEKTANT, ARCHITEKT, URBANISTA, KRAJINÁŘ, DÍLČÍ SPECIALISTA APOD.)

Úloha: Hlavní výkonná úloha v rovině strategie, plánování, doзору realizace. Vedlejší úloha v ostatních rovinách (správa, provoz, údržba, užívání) z hlediska dopadu na kvalitu veřejných prostranství.

Formulace vize, strategie a koncepce. Tvorba plánovací a projektové dokumentace. Koordinace dílčích záměrů s celkovou koncepcí.

SPRÁVCI, PROVOZOVATELÉ, NÁJEMCI

Úloha: Výkonná úloha v rovině správy, provozu, údržby a užívání.

C. SOUKROMÉ SUBJEKTY

INVESTOR ZÁMĚRU NA VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍCH

Úloha: Hlavní iniciační a rozhodovací úloha v rovině strategie, plánování soukromých investičních záměrů. Rozhodovací úloha ve všech ostatních rovinách (realizace, správa, provoz, údržba, užívání) u soukromých investičních záměrů.

D. VEŘEJNOST

Úloha: Iniciační a participační úloha v rovině strategie, plánování, správy, provozu, údržby a užívání.

Uživatelé (veřejnost) jsou chápáni jako tvůrci veřejných prostranství města.

V.2 Jednotlivé roviny procesu

Předmětem jsou vybrané principy a složky procesu, které současná praxe opomíjí zcela, nebo je jim přikládána nedostatečná pozornost.

V.2.1 Strategie a plánování rozvoje veřejných prostranství

VYBRANÉ DŮLEŽITÉ PRINCIPY A SLOŽKY PROCESU

Při procesech tvorby, obnovy, úprav, správy a údržby veřejných prostranství vede k dosažení a udržení jejich kvality především celostní přístup: chápání každého i dílčího díla jako součásti jediného celku, který teprve jako úplná kombinace jednotlivých částí dokáže splnit požadavky kvality veřejného prostranství. Současně je třeba mít na paměti, že rozhodující složkou celostní kvality veřejných prostranství je kvalita architektury okolní zástavby, která veřejné prostranství vymezuje stejně jako její funkční využití.

Každá obměna a úprava dílčí části je obměnou a úpravou celku a měla by být s tímto vědomím navrhována a prováděna.

Profese, která disponuje potřebnou kvalifikací a vzděláním potřebným k tomu nacházet věcně i významově optimální vztah mezi jednotlivými dílčími komponenty veřejných prostranství a určovat především během přípravy a plánování jejich úlohu v rámci celku, je zejména architekt (urbanista). K dosažení a udržení celkové (celostní) kvality veřejných prostranství je proto nezbytné zajistit přítomnost architekta zejména v klíčových fázích procesů tvorby a obnovy. Dle charakteru veřejného prostranství jsou pak hlavními spolupracovníky architekta (urbanisty) zejména krajinářský architekt a dopravní urbanista.

A. VÝZNAM KVALITNÍ PLÁNOVACÍ PŘÍPRAVY

K celkové kvalitě veřejných prostranství přispívá pečlivá plánovací a projekční příprava.

Stěžejní jsou existence koncepce vycházející z vize a soulad všech dílčích záměrů i fází s koncepcí.

Rozhodující je dále včasné stanovení minimálních časových úseků, které jednotlivé činnosti a kroky přípravy konkrétního záměru vyžadují, aby mohly být provedeny dostatečně kvalitně a koordinovaně. Zamezí se tak situacím, kdy jsou pod časovým tlakem přijímána rozhodnutí znemožňující dosáhnout původně plánované kvality. (Jedním z typických příkladů vedoucím k výsledné nekvalitě je redukování záměru natolik, aby nemusely projít správním řízením – územní rozhodnutí a stavební povolení, což v praxi znamená rezignaci na možnost kvalitativního zlepšení dotčeného veřejného prostranství. Dalším příkladem může být nahrazování projektovaných řešení nevhodnými, ale momentálně dostupnými pouze z důvodu nezajištění dodacích lhůt dodavatelů před započítáním realizace jejich nezanesením do harmonogramu apod.).

B. ROLE AKTÉRŮ V PROCESU PLÁNOVÁNÍ VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ

Pro zajištění celkové kvality veřejných prostranství je kromě zajištění všech potřebných fází přípravy nutné zabezpečit také naplnění všech základních rolí jednotlivých aktérů. V současnosti časté slučování nebo

opomíjení jednotlivých rolí během přípravy tvorby veřejných prostranství je jedním z důvodů nedostatečně kvalitních výsledků. Přinejmenším by měl být zajištěn základní vztah investor (samospráva) – koordinátor projektů – architekt, projektant (projektant specialista) – prováděcí koordinátor – dodavatel stavby/technologie s přehlednou hierarchií, rozdělenými a definovanými kompetencemi a zodpovědností. Vynechání některé z rolí (nahrazením, sloučením) zvyšuje riziko absence důležitých informací, tím špatného rozhodování a neúčelného vynakládání investic.

V současnosti je jednou z hlavních příčin nedostatečné kvality tvorby a úprav veřejných prostranství absence koncepce (a související absence architekta jako tvůrce koncepce a koordinátora dílčích záměrů s koncepcí) a absence koordinátora projektu.

C. KOORDINÁTOR PROJEKTU

Koordinátor je výkonnou složkou investora (samosprávy). Měl by zastupovat město jako investora záměru a může jím být podle rozsahu záměru subjekt v rámci struktury orgánů města nebo subjekt městem určený. Úkolem koordinátora projektů financovaných z městského rozpočtu by mělo být zejména:

- Zajištění definování vize místa – úloha veřejného prostranství ve struktuře města a celková cílová kvalita místa.
- Zajištění vypracování koncepce místa.

- Koordinace investičních záměrů. V případě potřeby zajištění rozšíření investičního záměru. Třídění jednotlivých záměrů na projekty, jejichž charakter vyžaduje koncepci a vedení architektem a záměry ostatní – údržbového charakteru s minimálním vlivem na změnu kvality veřejného prostranství.
- Zajištění dodržení kritérií a priorit v rozhodování a na základě pokynů investora vykonávání klíčových koncepčních rozhodnutí.
- Vyhodnocení rozporů jednotlivých aktérů a doporučení řešení při protichůdných požadavcích.
- Spravování informačního portálu *Informační portál* →[odst./s. 45].
- Rozdělování záměrů do přípravných režimů dle informací z informačního portálu.
- Koordinace účastníků záměru, zajišťování dofinancování celostního záměru (koordinací příslušných kapitol rozpočtů účastníků); hledání dostupných externích zdrojů.
- Zajištění úplné informovanosti všech účastníků procesu a jejich koordinace.
- Příprava technických podkladů pro koncepční rozhodování.
- Tvorba a kontrola časového harmonogramu.
- Zajištění managementu rizik.
- Technická koordinace přípravné a projekční fáze.
- Dohled na převody majetku a na dostatečnou komunikaci mezi investorem a konečným

správce majetku. Zároveň zajištění, aby každý realizovaný záměr měl svého správce.

D. ARCHITEKT: TVŮRCE KONCEPCE, KOORDINÁTOR SOULADU S KONCEPCÍ A PROJEKTANT

Na základě jasně definovaného zadání od koordinátora projektu a investora zpracovává podrobné celostní koncepci místa. Zpracovává dílčí vstupy a požadavky dalších účastníků a specialistů. Vytváří zadání specialistům. Vyhodnocuje rozpory a doporučuje řešení při protichůdných požadavcích.

Koordinuje a formuluje zadání pro projektanty specialisty jakožto nositele odborné znalosti a dodavatele technického řešení.

V závislosti na charakteru projektu se architektem rozumí i autorský tým podle potřeby rozšířený o koncepční projektanty s hlubší znalostí konkrétní oblasti jako např. o dopravního urbanistu, krajinářského architekta apod.

E. KOMPETENCE PŘI ROZHODOVÁNÍ

Základním předpokladem dosahování a udržování kvality veřejných prostranství je striktní rozlišování kompetence konkrétních aktérů procesu v rozhodování. (Například: Správce dílčí části veřejného prostranství není kompetentní činit rozhodnutí o celku, správce není kompetentní vytvářet koncepci celkové podoby veřejného prostranství, správce sítě technické infrastruktury není

plně kompetentní činit rozhodnutí ve věcech souvrství a zejména povrchů nad „jeho“ sítí – kompetentním je v této věci správce komunikace, správce komunikace není kompetentní činit rozhodnutí o dopadu dílčího řešení na celkovou kvalitu prostoru apod.)

VYBRANÉ DŮLEŽITÉ FÁZE PROCESU PLÁNOVÁNÍ A REALIZACE

Jde o ty fáze procesu plánování a realizace, které současná praxe opomíjí zcela, nebo je jim přikládána nedostatečná pozornost.

A. PŘEDPROJEKTOVÁ PŘÍPRAVA ZÁMĚRŮ

U všech záměrů na veřejných prostranstvích musí přednostně proběhnout vyhodnocení urbanistických a architektonických souvislostí dotčeného veřejného prostranství, shrnutí potenciálu jeho zlepšení a doporučení případného sloučení s jinou plánovanou investiční akcí na stejném veřejném prostranství. Teprve pak je možné v úplnosti rozhodnout o harmonogramu, podobě zadání a návrhu, způsobu výběru projektantů a způsobu realizace záměru. Základní vstupní informace pro toto posouzení by měl obsahovat informační portál provozovaný kanceláří koordinátora projektů.

Při vyhodnocování souvislostí je zapotřebí vycházet z relevantních podkladů, kterými jsou především místní průzkumy dotčeného veřejného prostranství (jde nejen o průzkumy technického charakteru: například kvalitně provedený sociologický průzkum dokáže poskytnout obraz o skutečných potřebách a požadavcích uživatelů, který v případě správné interpretace v zadání významně zvyšuje pravděpodobnost úspěchu záměru po realizaci).

U záměrů s vlivem na celkovou kvalitu veřejného prostranství musí být na začátku projektové přípravy vypracována celková koncepce, jejím zpracovatelem by měl být architekt a jeho tým specialistů.

V případech absence koncepční přípravy záměru ze strany investora ji nyní částečně supluje

„Koncepční vyjádření k záměru na veřejném prostranství“ (dále „Koncepční vyjádření“), které je vydáváno IPR s cílem efektivně stanovit rozsah a umístění záměru a koncepční požadavky na kvalitu a funkčnost veřejného prostranství, jeho roli v komplexní strategii Prahy pro veřejná prostranství a vliv záměru na celek. Toto vyjádření však nemůže a nesmí nahrazovat chybějící systémovou koncepční přípravu.

Součástí vydaného Koncepčního vyjádření je i požadavek koncepčního pracoviště pro veřejná prostranství na jeho další účast při přípravě investice, který se odvíjí od významu investice, míry jejího vlivu na kvalitu a funkčnost veřejného prostranství a významu konkrétního veřejného prostranství, ve kterém je umístována.

Pro zajištění kvality a naplnění smyslu Koncepčního vyjádření musí správci dílčích částí veřejných prostranství a technické infrastruktury poskytnout koncepčnímu pracovišti (koordinátor projektů) všechny relevantní informace.

B. ZAPOJENÍ VEŘEJNOSTI

Má-li být veřejné prostranství přijato uživateli skutečně za své, je žádoucí, aby se zejména na počátku při formulaci zadání úprav veřejného prostranství podařilo aktivně zapojit místní veřejnost. Významně se tak zvýší pravděpodobnost, že investice bude úspěšná a finanční prostředky budou využity efektivně. Zároveň se zvyšuje pravděpodobnost pozitivního dopadu na sociální vztahy a pocit sounáležitosti komunity.

Komunikace s místními obyvateli i v průběhu dalších fází rozpracování návrhu přispívá k funkčnosti a další udržitelnosti projektu.

Využití různých metod participace při plánování vyžaduje svůj čas a vyčlenění finančních prostředků na odborné konzultanty, kteří jsou schopni prostřednictvím strukturované diskuze od veřejnosti požadované informace získat a zprostředkovat projektantům.

C. VÝBĚR ZHOTOVITELE PROJEKTU

Výběr zhotovitele projektu musí proběhnout transparentním způsobem a jeho cílem musí být především zajištění vysoké odborné kvality zhotovitele. Volba vhodného způsobu výběru se odvíjí od významu a rozsahu investice, významu konkrétního veřejného prostranství, ve kterém je umístována. Způsob výběru projektanta musí být výsledkem spolupráce investora s koordinátorem projektů (koncepční dohled IPR) pro veřejná prostranství.

Pro zakázky malého rozsahu je vhodný způsob:

- Výběr zhotovitele projektu například formou přímého zadání, uzavřené výzvy, veřejné obchodní soutěže, a to především na základě odborné způsobilosti projektanta posouzené podle předložených referencí (pro fáze studie, územní rozhodnutí, stavební povolení, dokumentace pro provedení stavby atd.)

Pro zakázky většího rozsahu je vhodný způsob:

- Výběr na základě výsledků architektonické soutěže o návrh (pro fáze studie, ÚR, SP, DSP atd.)
- Výběr na základě výsledků veřejné obchodní soutěže (pro fáze studie, ÚR, SP, DSP atd.) s prioritou kritéria odborné způsobilosti projektanta posouzené podle předložených referencí

D. PROJEKTOVÁ PŘÍPRAVA ZÁMĚRŮ

Pro zajištění celkové kvality veřejných prostranství v širších souvislostech by měla být projekční příprava ve fázích studie, pokud to daný záměr vyžaduje, prováděna nebo zadávána výhradně koordinátorem projektů v kooperaci s IPR.

Výstupy studie by měly být využity jako podklad pro zadání podrobnějších stupňů projektové přípravy. Ty by měly být zadávány s ohledem na odbornou kvalitu projektanta. Je žádoucí, aby už v průběhu projektování mohli uplatnit své požadavky všichni aktéři, jichž se realizace záměru bude dotýkat. V případě, že zhotovitelem navazujících stupňů projektové dokumentace není autor koncepce či studie, je nezbytné zajistit jeho účast na všech navazujících fázích včetně realizace formou auditu, spolupráce, koordinace apod. na základě zadání koordinátora projektu. Jeho kompetence musí být zároveň součástí smluvních podmínek s ostatními aktéry projekční přípravy a realizace.

Při uplatňování protichůdných požadavků na koncepční uspořádání dotčeného veřejného prostranství by měl být rozpor rozhodnut investorem na doporučení architekta – autora koncepce nebo studie (nebo koordinátora projektu v případě, že záměr nemá architekta).

E. POVOLOVÁNÍ

Celostní přístup k navrhování veřejných prostranství může vést k dílčím atypickým řešením, která jsou podmínkou dosažení celkové kvality nebo mohou být vyvolána například prostorovými podmínkami konkrétního veřejného prostranství. Je žádoucí, aby tato řešení byla už s dostatečným předstihem předjednána s dotčenými orgány státní správy, které

mají na jejich povolení rozhodující vliv tak, aby byl časový prostor pro případné úpravy projektu. V opačném případě hrozí riziko neúspěchu při povolování a zdržení průběhu realizace záměru.

Je žádoucí, aby projektová dokumentace záměru na veřejném prostranství byla před podáním na dotčené orgány státní správy a na stavební úřad vyhodnocena koordinátorem projektu pro veřejná prostranství především z hlediska naplnění požadavků na celkovou kvalitu a naplnění role dotčeného veřejného prostranství v širší strategii města.

Je žádoucí, aby se při povolování záměrů, u kterých je zamýšleno předání do správy veřejnému správci, zohlednilo vyjádření správce o podmínkách převzetí.

V případě negativního vyjádření by měl správce uvést věcné důvody, které převzetí brání (předjímání rozhodnutí třetích stran není věcný důvod), aby měl investor a jeho projektant relevantní podklad k provedení úprav v projektu.

F. VÝBĚR ZHOTOVITELE STAVBY

Zhotovitele stavby je třeba vybírat transparentním způsobem tak, aby byl zohledněn především dobrý poměr kvality a ceny dodaného díla. Výběr dodavatele pouze na základě nejnižší ceny podstatně zvyšuje riziko vícenákladů, nekvalitního provedení, zvýšené poruchovosti a tím následného navýšení nákladů, které často převyšuje výběrem původně ušetřenou částku.

G. REALIZACE

Po výběru dodavatele stavby musí být věnován dostatečný čas na koordinaci dodavatelů dílčích částí stavby.

Příkladem dobré praxe ze zahraničí může být SRN, kde je harmonogram realizace stavby investorem schválen teprve v okamžiku, kdy je podložen smlouvami se subdodavateli jednotlivých dílčích částí stavby. Omezí se tak riziko improvizovaných náhradních řešení na úkor kvality, která je často obětována ve prospěch dodržení termínů například pouze z důvodu nedostatečné koordinace a informování subdodavatelů v dostatečném předstihu.

O kvalitě realizace záměru na veřejném prostranství rozhoduje především kvalita a důslednost technického dozoru a autorského dozoru architekta při kontrole souladu provádění s koncepcí a se schválenou projektovou dokumentací.

K výsledné kvalitě veřejných prostranství přispívá, je-li při rozhodování o rozporech, které vzniknou při realizaci záměru na veřejném prostranství například z důvodu zjištění nových skutečností, osobně přítomen architekt – autor studie či koncepce a projektant.

H. PŘEBÍRÁNÍ DO SPRÁVY

Při projektování záměrů, u nichž se předpokládá předání do správy veřejnému správci, musí probíhat od počátku dostatečná součinnost s budoucím správcem tak, aby nemohla nastat situace, kdy správce odmítne dílo do správy převzít. Součinnost by měl zajišťovat investor (pokud nebude dohodnuto jinak), protože je především v jeho zájmu zajistit hotovému veřejnému prostranství kvalitní správu a údržbu.

V.2.2 Správa a údržba

KOORDINACE SPRÁVCŮ DÍLČÍCH ČÁSTÍ VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ

Praha má množství správců dílčích částí veřejných prostranství (tramvajový pás má jiného správce než vozovka, ostrůvek zastávky tramvaje má jiného správce než přístřešek apod.). Nevyhnutelnou podmínkou dosažení celkové kvality veřejných prostranství a především efektivity investic je jejich koordinace od prvopočátku vzniku investiční akce.

Zajištění vzájemné informovanosti o záměrech a plánech investic a navázání úzké spolupráce mezi správci je základním předpokladem koordinovaného postupu při naplňování společné koncepce dotčených veřejných prostranství, který může vést k jejich konečné kvalitě. Spolupráci a koordinaci jednotlivých správců musí zajistit a zastřešit město.

KOOPERACE

Klíčový význam pro dosahování a udržování celkové kvality veřejných prostranství má vědomí aktérů, že přijetím zodpovědnosti za část veřejného prostranství přijímají spoluzodpovědnost i za celek a té lze dostát jedině úzkou spoluprací s ostatními partnery správci, nikoliv na jejich úkor.

SYSTÉM KOORDINACE SPRÁVY

Pro efektivní spravování veřejných prostranství je zapotřebí, aby město Praha z titulu vlastníka systémově zajistilo jednotnou věcnou i časovou koordinaci všech dílčích správců jednotlivých částí veřejných prostranství a prvků technické infrastruktury na celém území města.

Důsledky současné nevhodné praxe způsobené špatnou koordinací jsou případy, kdy je například ulice nebo chodník rozkopán vícekrát v krátkém časovém období nebo příklad, kdy správce komunikace financuje opravu povrchových znaků sítě technické infrastruktury jenom proto, že v okamžiku opravy nezná jejich vlastníka a správce apod.

Cílem systematického řešení musí být taková míra vzájemné informovanosti, aby bylo eliminováno nakládání s majetkem v cizí gesci bez náležitého vypořádání s jeho správcem už před započítím opravy a údržby i v případech časové tísně (např. havárie).

Je zapotřebí eliminovat případy, kdy se změna části veřejného prostranství nevyžadující stavební řízení dotkne jiných částí veřejného prostranství v gesci jiných správců bez jejich vědomí a bez možnosti uplatnit jejich kvalitativní požadavky na provedení údržby nebo opravy.

MAJETKOPRÁVNÍ VZTAHY

Praha nemá účinné postupy na majetkoprávní vyrovnávání (směna, předávání atd.) mezi správci svého majetku. Neusnadňuje to ani rozdílná právní forma správců (někteří správci jsou městská akciová společnost, někteří příspěvková organizace města nebo městská část). Město by na celopražské úrovni mělo najít způsob jak administrativní proces majetkoprávního vyrovnávání mezi správci odblokovat a standardizovat. Nastartovat jej především uvnitř – mezi svými částmi a svými organizacemi, ale také navenek mezi veřejným a soukromým sektorem.

Vhodným nástrojem může být mimo jiné i vytvoření fondu pozemků, které budou nabízeny jako protihodnoty

při směnách, společně s vytvořením peněžního fondu určeného na financování výkupů pozemků.

K prodeji veřejných prostranství do soukromého vlastnictví by nemělo vůbec docházet, a to ani v případě „latentních“ veřejných prostranství, tj. takových, která v současné době nejsou definována prostorově či funkčně, ale mají potenciál se v budoucnu takovými stát. Prodej znamená nevratnou ztrátu vlivu města na kvalitu a „veřejnost“ těchto prostranství. Tam, kde je účelné postoupení prostranství k užívání soukromému sektoru, je vždy pro město dlouhodobě výhodnější a strategicky správnější, forma pronájmu.

ZVLÁŠTNÍ REŽIM KALAMIT A HAVÁRIÍ

Ke kvalitě veřejných prostranství rozhodně nevede zneužívání zvláštního režimu kalamit a havárií, který umožňuje provádět opravy dílčích částí veřejných prostranství a technických zařízení (zejména sítě technické infrastruktury) mimo standardní procesy, často bez koordinace s ostatními aktéry.

Režim havárie při opravách bývá často zneužíván z důvodu hrozícího pravděpodobného nesouhlasu jiných aktérů a zdržení při hledání všestranně uspokojivého kompromisního řešení (kompetence koordinátora projektů). K dosažení udržitelné kvality je nezbytné konsenzuální řešení hledat, jinak se zpravidla stavebně zafixuje problematický neuspokojivý stav.

VELKÉ OPRAVY

Velké opravy jsou objemem finančních prostředků a v drtivé většině i plošným rozsahem velmi významné zásahy do veřejných prostranství, které už kvůli svému objemu znamenají velký potenciál ke změnám a zlepšení jejich kvality. Současná praxe vůbec nezahrnuje koncepční přípravu, v jejímž rámci by došlo k rozhodnutí, jestli se záměr bude realizovat v režimu investiční akce podléhající mimo jiné územnímu a stavebnímu řízení s možností měnit veřejné prostranství, nebo v režimu prosté obnovy stávajícího stavu. Toto rozhodnutí by měl činit koordinátor projektů *Předprojektová příprava záměrů* →[odst./s. 40].

BĚŽNÁ ÚDRŽBA A ÚKLID OBECNĚ

Pro zvýšení kvality některých veřejných prostranství často stačí „pouhý“ důkladný a pravidelný úklid a stálá údržba. Zvýšením finančních prostředků na úklid a údržbu a důslednější kontrolou jejich efektivního využívání je leckdy možné zajistit a udržet kvalitu veřejných prostranství levněji než prostřednictvím velkých oprav a rekonstrukcí vyvolaných špatným technickým stavem.

ODBORNÁ ÚDRŽBA VEGETACE

Má-li být zajištěna kvalita, zdraví a adekvátní životnost vegetace ve městě, musí být péče prováděna odborným pracovníkem s patřičným vzděláním a praxí.

Například zajištěním odborného sadovnického dohledu a dostatečných finančních prostředků na údržbu stromů je možné prodloužit jejich životnost, a tím přispět k celkové kvalitě prostranství, kde rostou. Vzrostlý strom má o řád větší přínos než nová výsadba.

Je žádoucí, aby každá nová výstavba stromů byla navržena nebo odsouhlasena krajinářským architektem. Zároveň musí být zajištěna součinnost se správci sítí technické infrastruktury zejména při řešení ochrany sítí.

Je žádoucí, aby správce společně s architektem upřednostnili to z dostupných technických řešení ochrany sítí, které umožní jak naplnění požadavků na ochranu sítí, tak i existenci stromu (zvýšené náklady individuálního lokálního řešení ochrany sítí je zapotřebí zahrnout do nákladů na umístění stromu).

Je zapotřebí brát na vědomí, že stromy a stromořadí jsou součástí struktury města (cíl) na rozdíl od sítí, které jsou součástí infrastruktury (podpory cíle).

KOMUNIKACE A ZAPOJENÍ VEŘEJNOSTI

Důležitá je včasná komunikace s veřejností. Plány údržby občas zahrnují kroky a úkony, které mohou vzbudit bouřlivé reakce veřejnosti zejména z důvodu jejich (i dočasného) vlivu na kvalitu prostředí a kvalitu života na veřejných prostranstvích. Je v zájmu správce tyto kroky nadstandardně dobře a v dostatečném předstihu diskutovat s veřejností a podložit jejich nezbytnost srozumitelnými argumenty. Předejde se pak napadání a obstrukcím ze strany veřejnosti, vyvolaným špatným informováním občanů, kteří si kroky mohou vykládat jako opatření proti jejich zájmu. Jde například o kroky zahrnující kácení stromů a keřů (vynucené různými důvody).

Veřejnost je současně nutná tam, kde je to možné a účelné, zapojit i do realizace záměru či údržby.

SDRUŽOVÁNÍ ÚDRŽBY

Je žádoucí synchronizovat plány údržby tak, aby docházelo k co možno nejmenšímu omezení funkčnosti veřejných prostranství. To znamená při plánování údržby zohlednit různé určující faktory jako například topnou sezónu či různá pravidla zajištění bezpečnosti práce, která se vážou na různé části veřejných prostranství.

KONTROLA BEZPEČNOSTI PROSTORU

Významnou součástí kvality veřejných prostranství je jejich bezpečnost. Ta může být zajištěna zejména hlídáním (kamerové systémy, stálí hlídači, hlídání formou pochůzek apod.) či pomocí fyzických úprav prostoru a režimem uzavírání. Vzhledem k tomu, že fyzické úpravy většinou současně vytváří bariéry, které mají na běžné užívání prostoru a jeho podobu spíše negativní dopad, lze za nevhodnější řešení považovat hlídání. Významná je také sousedská kontrola, jejíž funkčnost úzce souvisí s celkovou kvalitou místa, funkčním využitím okolních objektů apod.

V.2.3 Ekonomie veřejných prostranství

KOORDINACE INVESTIC

— KAPITOLA VEŘEJNÁ PROSTRANSTVÍ V ROZPOČTU HL. M. PRAHY

Finance jsou základem celé městské politiky a stěžejním předpokladem kvalitního rozvoje veřejných prostranství. Jakýkoliv záměr města na veřejných prostranstvích lze brát vážně až v okamžiku, kdy samospráva deklaruje svoji zodpovědnost zařazením financí na jeho realizaci do rozpočtu města.

Systémovým krokem zajišťujícím základní podmínky k celostnímu přístupu při tvorbě a obnově veřejných prostranství může být restrukturalizace rozpočtu Prahy vyvolaná vytvořením nové kapitoly, ve které by byly sdruženy investiční prostředky směřované do veřejných prostranství. Finanční prostředky na investice do veřejných prostranství jsou v současnosti rozdělené mezi různé odbory, městské organizace a společnosti (ODI, OMI, MZO, TSK, SVM, DPP atd.), které je investují jen do úpravy dílčí části podle jejich gesce, nikoliv pro dosažení celkové kvality.

Tato restrukturalizace rozpočtu by umožnila snadnější sdružování investičních akcí podle místa. Dosažení celkové kvality veřejných prostranství jako vyváženého poměru kvalit technických, funkčních, estetických, pobytových a dalších by se pak mohlo stát hlavním parametrem při jejich realizaci.

— KAPITOLA VEŘEJNÁ PROSTRANSTVÍ V ROZPOČTECH MĚSTSKÝCH ČÁSTÍ

Obdobnou restrukturalizaci by bylo vhodné učinit také na úrovni městských částí.

Pak bude možné mnohem snadněji vzájemně koordinovat investiční aktivity magistrátu a městských částí.

— EKONOMIE VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ

Primárním účelem veřejných prostranství je zajištění kvalitního prostředí pro život ve městě, nikoliv generování zisku. Je samozřejmě pozitivní, pokud užívání veřejných prostranství přináší zisk, nesmí se tak ale díť na úkor jeho primárního účelu kvalitního prostředí pro život. Pokud to stav místa vyžaduje, je třeba, aby finanční prostředky získané jeho provozováním byly plně reinvestovány zpět do místa samého.

Zároveň je třeba si uvědomit, že kvalitní veřejný prostor vytváří výrazné nepřímé ekonomické benefity.

Příkladem dobré praxe je Business Improvement District (BID) ve velkých městech severní Ameriky. Jde o konkrétní městské zóny, ve kterých platí zdejší podnikatelé speciální daň, jejíž výnos je v téže zóně plně investován zpravidla na zkvalitňování prostředí a udržování veřejných prostranství.

— ODDĚLOVÁNÍ INVESTIČNÍCH A PROVOZNÍCH NÁKLADŮ PŘI ÚČTOVÁNÍ SLUŽEB

Nepříliš úspěšnou praxí je (nutnost) začleňovat investiční náklady do účtování služeb správcovských organizací. (Například v nákladech na vozokilometr tramvaje jsou skryty i náklady na investice do sítě tramvajových tratí a ne pouze náklady na amortizaci vozu a provozní náklady. Takto deformovaná cena pak nemůže obstát například s vozokilometry autobusů, které obdobné investice neobsahuje apod.)

Je žádoucí, aby provozní náklady a investiční náklady byly důsledně odděleny. Výsledkem bude lepší přehled o skutečných cenách služby a náklady na investice bude možné sdružovat a koordinovat s ostatními investicemi jiných sektorů.

V.2.4 Sběr dat, systematické vyhodnocování a implementace zkušeností do praxe

Součástí správy veřejných prostranství by mělo být i vyhodnocování jejich kvality jako podklad implementace zkušeností do všech fází procesu rozvoje veřejných prostranství.

PILOTNÍ PROJEKT

Pilotní projekt je jedním z nástrojů jak efektivně otestovat a vyhodnotit přínosy nebo nevýhody systémových změn při vytváření, správě, údržbě a užívání veřejných prostranství. Režim pilotního projektu se vyznačuje detailním sledováním průvodních znaků, zvolených individuálně podle konkrétního projektu, jejichž vyhodnocením je získán podklad pro systémové začlenění testovaného opatření mezi standardní principy, postupy a nástroje.

Pilotní projekty je žádoucí využívat vždy tam, kde je nutné otestovat neobvyklý přístup ve vytváření, formě správy, v řešení podoby či provozu veřejných prostranství nebo také například k vyzkoušení nových materiálů a prvků.

Pilotní projekt je pravděpodobně jediným použitelným nástrojem v situaci, kdy nelze předjímat skutečné dopady navrhovaného opatření na život dotčeného veřejného prostranství (tzv. learning by doing, učení se konáním).

Smyslem pilotního projektu je získat zpětnou vazbu aktérů procesů a konečných uživatelů veřejných prostranství.

INFORMAČNÍ PORTÁL

Řada z aktérů veřejných prostranství disponuje daty o části veřejného prostranství v jeho gesci. Jsou to data o technickém stavu, plánech běžné údržby, plánech velkých oprav, plánech investic apod. Shromáždění takových dat na jednom místě společně s daty z probíhajících správních řízení dle zákona č. 183/2006 Sb., stavební zákon, a jejich přiměřené zpřístupnění ostatním aktérům veřejných prostranství významným způsobem usnadní vzájemnou koordinaci při vytváření a správě veřejných prostranství.

Zároveň by mohl být zcela zásadním podkladem pro koncepční přístup k přípravě investic na veřejných prostranstvích, který by díky zpřístupnění plánů investic na dílčích částech veřejných prostranství v dostatečném předstihu zajistil dostatek času na pečlivou přípravu investice zejména z hlediska dosažení a udržení celkové kvality veřejných prostranství.

VIZE FUNGOVÁNÍ INFORMAČNÍHO PORTÁLU

Informační portál by měl být nadstavbou vznikajícího Jednotného celoměstského informačního systému správy veřejných prostranství a podpory výkonu činností dle zákona č. 183/2006 Sb., stavební zákon, s nímž by sdílel technologické řešení a který by rozšiřoval o vrstvu plánovaných a ještě nerealizovaných záměrů.

Informační portál by měl mít přehledné grafické mapové rozhraní s možnostmi filtrovaného zobrazení podle zvolených parametrů. Vkládání dat by probíhalo obdobným způsobem jako v jednotném systému podpory činností prostřednictvím webového klienta. Tam by také byly vyplněny informace klíčové pro

základní třídění záměrů jako např. předpokládaný rok realizace, objem financí, režim záměru (údržbová nebo investiční akce) apod. Tyto informace pak budou klíčem pro filtrování zobrazení. Povinnost vkládat data musí mít právní oporu a vymahatelnost. Systém by měl být aktualizován buď v pravidelných (krátkých) intervalech, nebo přímo v reálném čase po každém nahrání dokumentace nového záměru. Garantem systému bude kancelář koordinátora projektů, která zajistí pravidelnou kontrolu správnosti a aktuálnosti informací, doplňující třídění a klasifikaci a pravidelnou údržbu.

V.2.5 Procesní podpora aktivit „zdola“ v užívání veřejných prostranství

Aktivity naplňující veřejná prostranství jsou vedle podoby a funkce druhou nedílnou polovinou kvality veřejných prostranství. Dokumenty návrh Strategie rozvoje veřejných prostranství a Manuál tvorby veřejných prostranství se zabývají zejména vytvářením (strategie, plánování, realizace), správou, provozem a údržbou veřejných prostranství. Téma užívání je zde zohledněno zejména ve vztahu k řešeným rovinám, tj. z hlediska jejich možného vlivu na vytvoření podmínek pro kvalitní užívání, a to jak organizované, tak především spontánní. Fenomén užívání jako celek je potom samostatným rozsáhlým tématem, které by vyžadovalo samostatný materiál.

PODPORA ŽIVOTA NA VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍCH

Jedním z účelů existence veřejných prostranství a ukazatelem jejich celkové kvality je míra a způsob jejich užívání. Ten je dán nejen fyzickým rámcem, ale také způsobem a mírou iniciace a regulace možností, jak lze fyzický rámec používat a obývat.

Je žádoucí maximálně podporovat takové užívání veřejných prostranství, které znamená například posilování sociální soudržnosti komunity, kulturní přínos nebo obecně přínos ke kvalitě života v místě. Takové užívání lze označit jako veřejně prospěšné. Kromě vytvoření podmínek pro spontánní pobyt na veřejných prostranstvích (které tvoří nejdůležitější způsob života na veřejných prostranstvích) je ze strany města nutné podporovat kvalitní organizované aktivity, zejména ty vzešlé „zdola“.

ZJEDNODUŠENÍ PROCESU POVOLOVÁNÍ AKCÍ NA VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍCH

Od uskutečnění mnohých akcí a především těch, které jsou iniciovány „zdola“ místními občany a obvykle mají pozitivní efekt na posilování komunity a dobrých sousedských vztahů, často odrazuje administrativní složitost při povolování a ekonomická náročnost, které jsou neúměrně obvyklému potenciálnímu žadateli, nejčastěji fyzické osobě nebo nekomerční organizaci (občanská sdružení, neziskové organizace).

Je zapotřebí povolovací proces pro žadatele zjednodušit tak, aby žádal na jednom místě a jednou a aby lhůta na vyřízení nebyla delší než jeden měsíc. To lze zajistit například sjednocením podacího místa a uložením informační povinnosti mezi odbory samosprávy, státní správy a správy komunikace.

SHODA NA DEFINICI CHARAKTERŮ JEDNOTLIVÝCH TYPŮ AKCÍ

Významným krokem ke zjednodušení užívání veřejných prostranství může být celoměstská shoda na definicích jednotlivých typů akcí a jejich kodifikace. Jde nejen o definici veřejně prospěšné akce a charitativní akce, které jsou už ze zákona automaticky osvobozeny od místních poplatků, ale i o definice ostatních typů akcí a stanovení pravidel jejich povolování.

USTANOVENÍ PRAVIDEL PRO AUTOMATICKÉ UDĚLENÍ ZÁBORU

Dalším krokem vedoucím k jednoduchosti a transparentnosti užívání veřejných prostranství může být obecně závazná vyhláška upravující pravidla a podmínky uspořádání akce, při jejichž splnění bude zábor udělen automaticky. Pravidla by se měla vázat na charakter typu akce a měla by postihnout zejména časové vymezení trvání akce, zajištění bezpečnosti, charakteristiku omezení dopravy apod.

Pro zautomatizování procesu udělení záboru na akce mohou městské části nebo hl. m. Praha vydat manuál pro využívání svých nejvytíženějších veřejných prostranství, který by reflektoval zkušenosti z akcí, které úspěšně v minulosti proběhly a slouží jako inspirativní příklad.

OSVOBOZENÍ OD MÍSTNÍCH POPLATKŮ

Vhodným nástrojem podpory akcí na veřejných prostranstvích může být osvobození od místních poplatků, které je v kompetenci místní samosprávy.

Je žádoucí, aby rozhodování o osvobození bylo transparentní a systematické, podložené politickou deklarací. Žadatelům umožní dopředu předvídat, jaké akce od poplatků osvobozeny mohou být a jaké ne. Příkladem dobré praxe je vázání osvobození od poplatku na převzetí záštity městské části (města) nad akcí nebo osvobození od poplatků u akcí pořádaných neziskovým sektorem.

I. Úvod	9
II. Cíl, charakter a využití dokumentu	15
III. Současný stav veřejného prostoru	17
IV. Východiska a cíle tvorby veřejných prostranství	23
V. Procesy tvorby, správy a užívání veřejných prostranství	35
VI. Příloha	49
VI.1 Procesy utváření města / Investiční činnost ve výstavbě	51
VI.2 Investiční činnost ve výstavbě	52
VI.3 Přehled zákony chráněných veřejných zájmů /	54
Přehled nejvýznamnějších dotčených správních orgánů	54
VI.4 Základní schéma průběhu investiční činnosti veřejnoprávní konsekvence	56
VI.5 Úrovně zapojení a vlivu veřejnosti (podle Pattersona Kirka Wallace)	57
VI.6 Subjekty účastné procesu utváření města/obce (urbanismus)	58
VI.7 Nástroje formování (veřejného) zájmu při utváření města/obce (urbanismus) podle jednotlivých skupin	59
VI.8 Uplatnění zájmů a nástrojů	60
VII. Autoři	63

VI. Příloha

Vztah rozvoje měst a přípravy územně plánovací dokumentace

AUTOR: JUDr. PhDr. Jiří Plos

TEXT JE ČÁSTÍ PROJEKTU: METODIKA ZADÁVÁNÍ ÚZEMNÍCH PLÁNŮ
Programový projekt hl. m. Prahy 2013–15
Skhp 201211223/mhmpp05smpif
Program výzkumu, vývoje a inovací hlavního města Prahy

Fakulta architektury ČVUT v Praze
Výzkumné centrum Fakulty architektury
Thákurova 9, 166 34 Praha 6

VI.1 Procesy utváření města / Investiční činnost ve výstavbě

Souvislost s veřejným prostranstvím, jeho údržbou, obnovou nebo novým utvářením. Fáze, aktéři, nástroje, právní předpisy

AKTÉŘI–NÁSTROJE–ČAS/PERSPEKTIVA–INFORMACE

Procesy utváření města, specificky procesy vážící se k užívání, údržbě, obnově nebo nové tvorbě veřejného prostranství představují velmi komplexní procesy s účastí širokého okruhu dotčených aktérů ve shora uvedeném rozlišení na aktéry individuální a skupinové, hájící zájmy soukromé i veřejné.

V případě veřejných prostranství pak se zvláštním důrazem na aktivity veřejné moci, reprezentované jednak orgány územních samospráv při výkonu samosprávných činností (a rozhodnutí), jednak orgány vykonávající státní správu, a to buď přímo (stát), nebo v přenesené působnosti (orgány územních samospráv). Zvláštního postavení se dostává v celém rozhodovacím procesu správním soudům, jejichž rozsudky významným způsobem ovlivňují aplikaci práva v území. Zvláštního postavení se dostává též orgánům profesních samospráv, pokud jimi spravovaná činnost dopadá do plánovacích a projektových procesů (zejména architekti, inženýři a technici činní ve výstavbě).

Vedle orgánů samospráv a státní správy se na procesu užívání, údržby, obnovy nebo nové tvorby veřejných prostranství podílejí též jednotlivci a skupiny uživatelů, vlastníků, investorů, jakož i laická a odborná veřejnost. Všichni tito aktéři užívají pro prosazení svých zájmů celou řadu nástrojů, a to nástroje:

A. politické a programové

1. komplexní „program rozvoje obce“
2. jednotlivé politiky města (sociální, bezpečnostní, zdravotní etc.)

B. právní a správní

1. legislativní (související s přípravou novel předpisů, nových předpisů nebo jejich rušení)
2. správní
 - správní rozhodování ve správních řízeních (standardy)
 - kontrolní/inspekční
 - iniciační
 - organizační/koordinační/metodické

C. ekonomické včetně finančních

1. ekonomické – způsob nakládání s majetkem / investiční činnost
2. finanční
 - nakládání s rozpočtem / rozhodování o investiční činnosti a vytváření nezbytných fondů
 - dotace – úvěry – půjčky
 - pojištění

D. věcné/odborné (zpravidla plánovací a projektové)

1. urbanisticko–architektonické a krajinné, včetně územně technických
2. stavebně–technické
3. infrastrukturní

E. informační, výzkumné a vzdělávací (osvětové);

tyto nástroje mohou využívat při utváření města různí aktéři v různém čase, s různou perspektivou a s různou intenzitou. Výzkum tyto nástroje postupně identifikuje, přiřazuje je aktérům a relevantním fázím a popisuje jejich využívání v celém spektru témat (k identifikaci sdílených hodnot...) a měřítek (od širších vztahů přes celek města, jeho části až k jednotlivým pozemkům, resp. k detailu města).

Tyto nástroje mohou využívat při utváření města různí aktéři v různém čase, s různou perspektivou a s různou intenzitou, přičemž jejich užití je vázáno jednak platným právním řádem, jednak obecně sdíleným/ dohodnutým hodnotovým rámcem. Výzkum tyto nástroje identifikuje a popisuje jejich využívání v celém spektru témat (k identifikaci sdílených hodnot...) a měřítek (od širších vztahů přes celek města, jeho části až k jednotlivým pozemkům, resp. k detailu města).

VI.2 Investiční činnost ve výstavbě

Souvislost s veřejným prostranstvím, jeho údržbou, obnovou nebo novým utvářením

Veřejné prostranství představuje ty části území města, které mají specifický charakter, v němž se prolínají jak zájmy individuální (jednotlivých občanů/uživatelů), tak zájmy skupinové, a to v celé shora popsané škále. Způsob využití veřejného prostranství je mimořádně variabilní a heterogenní, což do značné míry také předurčuje postavení a konání jednotlivých aktérů. Zvláštním případem konání jednotlivých aktérů při užívání, údržbě, obnově či znovu vytváření veřejného prostranství je investiční činnost (průnik investiční činnosti soukromé na pozemcích bezprostředně navazujících na veřejné prostranství a tvořících jeho hmotový rámec, popřípadě soukromými investicemi na veřejném prostranství samém, v souběhu s investiční činností veřejnou realizovanou místní samosprávou, popřípadě jinými veřejnými aktéry).

Investiční činnost lze z hlediska veřejnoprávních konotací uspořádat do tří základních fází. Těmito fázemi jsou:

A. fáze přípravná,

během níž se formuje investiční záměr a vytvářejí se ekonomické a soukromoprávní předpoklady jejího úspěšného průběhu. Během této fáze však již musí být vzaty v úvahu budoucí souvislosti veřejnoprávní, zejména předpoklady a podmínky územně plánovací a podmínky a předpoklady související s veřejnými i soukromými zájmy, které mohou být investiční činností dotčeny

B. fáze realizační,

která se člení do dílčích procesních fází:

- v souvislosti s územním plánováním, resp. obecněji územní přípravou a územně plánovacím rozhodováním, a to včetně posouzení vlivu koncepcí na životní prostředí (SEA)
- v souvislosti s územním řízením a věcnými a právními předpoklady, které musí být splněny, a to včetně případného posouzení vlivu stavby na životní prostředí (EIA)
- v souvislosti se stavebním řízením a povolením stavby, popřípadě povolením změn stavby v průběhu výstavby
- v souvislosti s prováděním stavby a jejím dokončením a uvedením do provozu a užívání

C. fáze ukončovací/závěrečná,

během níž je realizován podnikatelský záměr v přepokládané podobě (prodej, nájem etc.) – v případě obnovy nebo tvorby nového veřejného prostranství pak podmínky jeho uvedení do provozu a užívání včetně vypořádání dopadů investice do vlastnických práv (kompenzace dotčeným vlastníkům v případě negativních externalit, příspěvek dotčených vlastníků v případě kladných externalit realizované investice).

Investiční činnost obecně, při utváření veřejného prostranství pak zvláště představuje velmi komplexní aktivitu, na niž dopadají důsledky značného množství právních předpisů. (...) vedle ústavního rámce jde zejména o předpisy k následujícím základním oblastem:

– VÝSTAVBA

- stavební zákon a předpisy související
- výkon povolání

– VEŘEJNÁ SPRÁVA

- obce/kraje/Praha
- okresy
- ústřední správa
- profesní samospráva
- obecná správa a správní řízení

– PÉČE O ZDRAVÉ ŽIVOTNÍ PODMÍNKY

- péče o zdraví a humánní hygiena / veřejné zdraví
 - lázeňství
 - veterinární hygiena

– PÉČE O PŘÍRODNÍ A KRAJINNÉ BOHATSTVÍ

- péče o životní prostředí a SEA/EIA
- péče o přírodu a krajinu
- péče o ovzduší
- péče o vody
- péče o lesy a lesní hospodaření
- péče o zemědělský půdní fond
- péče o nerostné bohatství a výkon geologie a horních činností

– PÉČE O KULTURNÍ BOHATSTVÍ (PAMÁTKOVÁ PÉČE)

- péče o památky
- ostatní součásti kulturního dědictví

– VZDĚLÁVÁNÍ — VĚDA A VÝZKUM, ŠKOLSTVÍ

- věda a výzkum
- školství

- **INFORMACE, INFORMAČNÍ SYSTÉMY A STÁTNÍ STATISTIKA**
 - informace a informační systémy
 - státní statistika
 - **INFRASTRUKTURA**
 - doprava a dopravní vybavenost (plochy, sítě, zařízení na sítích a samostatná)
 - doprava na pozemních komunikacích (doprava silniční)
 - doprava drážní
 - doprava letecká
 - doprava na vnitrozemských vodních cestách
 - technická infrastruktura a technická vybavenost (plochy, sítě, zařízení na sítích...)
 - vodohospodářství
 - energetika (elektřina/plyn/teplo/ ostatní produktovody)
 - elektronické komunikace/spoje (telekomunikace a radiokomunikace)
 - odstraňování odpadů a ukládání nebezpečných látek
 - požární ochrana
 - bezpečnost práce a technických zařízení
 - **TECHNICKÁ NORMALIZACE, METROLOGIE A STÁTNÍ ZKUŠEBNICTVÍ**
 - technická normalizace
 - metrologie a státní zkušebnictví
 - **OBČANSKÉ PRÁVO A PRÁVO OBCHODNÍCH SPOLEČNOSTÍ / PODNIKÁNÍ**
 - občanské právo a právo obchodních společností
 - živnostenské podnikání
 - pozemky a pozemkové úpravy vlastnictví pozemků
 - katastr nemovitostí, zeměměřičtví a kartografie
 - občanský soudní řád, rozhodci a rozhodčí řízení
 - ceny, účetnictví, daně a cla
 - pojištění
 - **PRÁVA K DUŠEVNÍMU VLASTNICTVÍ**
 - ochrana práv k duševnímu vlastnictví obecně
 - autorská práva
 - práva z průmyslového vlastnictví / práva k objevům a vynálezům / ochranné známky
 - **ZADÁVÁNÍ VEŘEJNÝCH ZAKÁZEK A ARCHITEKTONICKÉ SOUTĚŽENÍ**
 - zadávání dle zákona o zadávání veřejných zakázek
 - zadávání veřejných zakázek architektonickou/urbanistickou soutěží
 - **ZAMĚSTNANOST / PRÁCE A MZDY**
 - pracovněprávní předpisy a předpisy o kolektivním vyjednávání
 - předpisy o sociálním a zdravotním zabezpečení
 - mzdy a platy
 - **TRESTNÍ A PŘESTUPKOVÉ PRÁVO**
 - trestní právo
 - přestupkové právo
- Z tohoto rozsáhlého souboru mají (pochopitelně) rozhodující význam předpisy ve výstavbě a předpisy věcně související s vystavěným prostředím; ostatní právní předpisy se tématu dotýkají v souvislosti s veřejnoprávními (správními) procesy rámcově, nicméně mají zvláštní význam v celku investiční činnosti, a to bez ohledu na aktéra, který tímto nástrojem disponuje. V připojených přílohách je uveden jednak přehled dotčených správních orgánů/úřadů, zmocňujících právních předpisů a přehled ochranných pásem, jsou-li těmito předpisy stanovena nebo vyžadována, jednak základní přehled nejvýznamnějších právních předpisů dopadajících (v různé míře) na způsob užívání, údržby, obnovu nebo znovu utváření veřejného prostranství – základní osnovy městské struktury.

VI.3 Přehled zákony chráněných veřejných zájmů / Přehled nejvýznamnějších dotčených správních orgánů, jejichž činnost souvisí podstatně s výstavbou

ORGÁNY STÁTNÍ SPRÁVY NA ÚSEKU PÉČE

O ZDRAVÉ ŽIVOTNÍ PODMÍNKY A VEŘEJNÉ ZDRAVÍ

- humánní hygiena [zákon č. 258/2000 Sb. – § 80 odst. 1 písm. r); § 82 odst. 2 písm. j); § 94 odst. 1]
 - lázeňství [zákon č. 164/2001 Sb. – § 37; § 38]
- veterinární hygiena [zákon č. 166/1999 Sb. – § 49 odst. 1 písm. i) a j); § 56 odst. 1; § 76 odst. 1; § 77a]

ORGÁNY STÁTNÍ SPRÁVY NA ÚSEKU PÉČE

O PŘÍRODNÍ SLOŽKY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

- posuzování vlivu na životní prostředí [EIA – zákon č. 100/2001 Sb.; OS – § 10i; § 21 písm. k); § 22 písm. d)]
- příroda a krajina (zákon č. 114/1992 Sb.; obecně § 77 odst. 2 písm. j); § 77a odst. 3 písm. y); § 78; § 79 odst. 3 písm. u); § 90 odst. 1; § 67; OS – § 70)
- krajinný ráz [KR – § 12]
- kácení dřevin rostoucích mimo les [KDř – § 8]
- výjimky z chráněných území a lokalit [ZChÚ – § 44; § 45a an.]
- výjimky z ochrany zvláště chráněných druhů fauny a flóry [ZChDF+F § 56 a 57]
- zemědělský půdní fond [ZPF – zákon č. 334/1992 Sb. – § 5 odst. 2; § 5 odst. 3; § 15 písm. d); § 17 písm. a); § 17a písm. a); § 18 odst. 1; § 21 odst. 2]
- pozemkové úpravy [zákon č. 139/2002 Sb. – § 2; § 20 odst. 1 písm. d)]
- lesy [zákon č. 289/1995 Sb. – § 14 odst. 2; § 48 odst. 2 písm. b) a c); § 48a odst. 1 písm. a) až c); § 49 odst. 3 písm. c); § 58 odst. 2]

- ovzduší [zákon č. 201/2012 Sb. – § 11 odst. 2 písm. c); § 27; § 40 odst. 2; autorizace § 32 an.]
- vody
- povrchové a podzemní zdroje [zákon č. 254/2001 Sb. – § 105; § 106 odst. 2; § 107 písm. a); § 107 písm. z); § 108 odst. 2; OS § 115 odst. 6 an.]
- zdroje minerálních vod [zákon č. 164/2001 Sb. – § 37; § 38]
- nerosty [zákon č. 44/1988 Sb. – § 15 odst. 2; § 18 odst. 1; § 19; § 29 odst. 5; § 33 odst. 8; § 35 odst. 3; zákon č. 62/1988 Sb. – § 13 odst. 2 a 3; zákon č. 61/1988 – § 10 odst. 10]

ORGÁNY STÁTNÍ SPRÁVY NA ÚSEKU PÉČE

O KULTURNÍ BOHATSTVÍ

- státní památková péče [PP – zákon č. 20/1987 Sb. – § 11 odst. 3; § 14 odst. 4; § 28 odst. 2 písm. c), d) a e); § 29 odst. 2 písm. b) a c); § 44a]

ORGÁNY STÁTNÍ SPRÁVY NA ÚSEKU INFRASTRUKTURY

A. dopravní

- pozemní komunikace [zákon č. 13/1997 Sb. – § 31; § 32; § 40 odst. 2 písm. f) a g); § 40 odst. 3 písm. f); § 40 odst. 4 písm. c); § 40 odst. 5; § 44 odst. 1 / zákon č. 361/2000 Sb. – § 124]
- dráhy [zákon č. 266/1994 Sb. – § 7 odst. 2; § 56 písm. d); § 56a; § 64]

- letecká doprava [zákon č. 49/1997 Sb. – § 40; § 41 odst. 1; /§ 87 odst. 2 pro vojenská letiště;/ § 88 odst. 1 písm. p); § 89 písm. q); § 95]
- vnitrozemská vodní doprava [zákon č. 114/1995 Sb. – § 4; § 5 odst. 4]

B. technické

- vodohospodářské – vodovody a kanalizace [zákon č. 254/2001 Sb. – § 105; § 106 odst. 2; § 107 písm. a); § 107 písm. z); § 108 odst. 2; zákon č. 274/2001 Sb. – § 14 odst. 3]
- energetické [zákon č. 458/2001 Sb. – § 16 písm. h); § 46 odst. 12; § 68 odst. 6 a 7; § 69 odst. 3; § 87 odst. 4; § 94 odst. 2; § 96 odst. 1 / zákon č. 406/200 Sb. – § 13 odst. 1; § 13 odst. 2]
 - elektřina
 - plyn
 - teplo
 - ostatní
- elektronické komunikace [spoje] [zákon č. 127/2005 Sb. – § 28 an., § 101 až 104 (§ 102–OP); § 105 an.]
 - telekomunikace
 - radiokomunikace
- odpady a znečištění
 - odpady obecné a některé odpady specifické [zákon č. 185/2001 Sb. – § 72 odst. 1 písm. r); § 78 odst. 2 písm. u); § 79 odst. 1 písm. j)]
 - jaderná energie [zákon č. 18/1997 Sb. – § 3 odst. 2 písm. y)]

- chemické a nebezpečné látky [zákon č. 19/1997 Sb. – § 1 odst. 2; zákon č. 356/2003 Sb. – § 30 an.]
- hluk a vibrace [zákon č. 258/2000 Sb. – § 80 odst. 1 písm. r); § 82 odst. 2 písm. j); § 94 odst. 1]

ORGÁNY STÁTNÍ SPRÁVY NA ÚSEKU POŽÁRNÍ BEZPEČNOSTI / HASIČSKÝ ZÁCHRANNÝ SBOR

- požární bezpečnost [zákon č. 133/1985 Sb. – § 31 odst. 3; § 95; § 99]

ORGÁNY STÁTNÍ SPRÁVY NA ÚSEKU

- územní ochrany, obrany a bezpečnosti [zákon č. 222/1999 Sb. – § 6, 7, 7a, 8, 29 odst. 2 písm. b), § 43 a § 44]
- krizového řízení [zákon č. 240/2000 Sb. – § 15]
- integrovaný záchranný systém [zákon č. 239/2000 Sb. – § 7 odst. 2 písm. h); § 7 odst. 7 písm. j); § 12 odst. 2 písm. i); § 15 odst. 5; § 33 odst. 1]

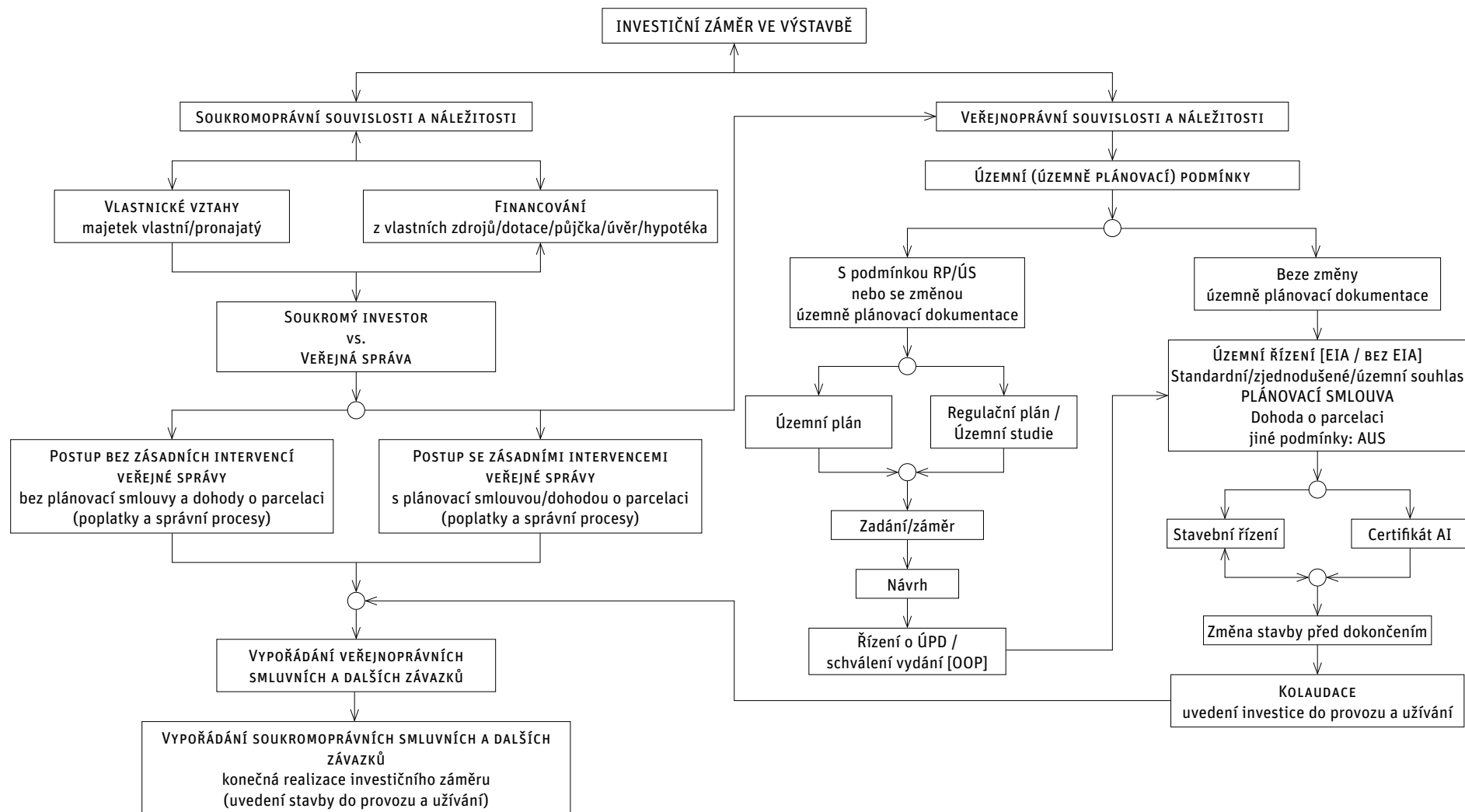
ORGÁNY STÁTNÍ SPRÁVY NA ÚSEKU DOHLEDU NAD ŽIVNOSTENSKÝM PODNIKÁNÍM A INSPEKČÍ PRÁCE

- živnostenské podnikání [zákon č. 455/1991 Sb.]
- inspekce práce [zákon č. 251/2005 Sb. – § 5 odst. 1 písm. i)]

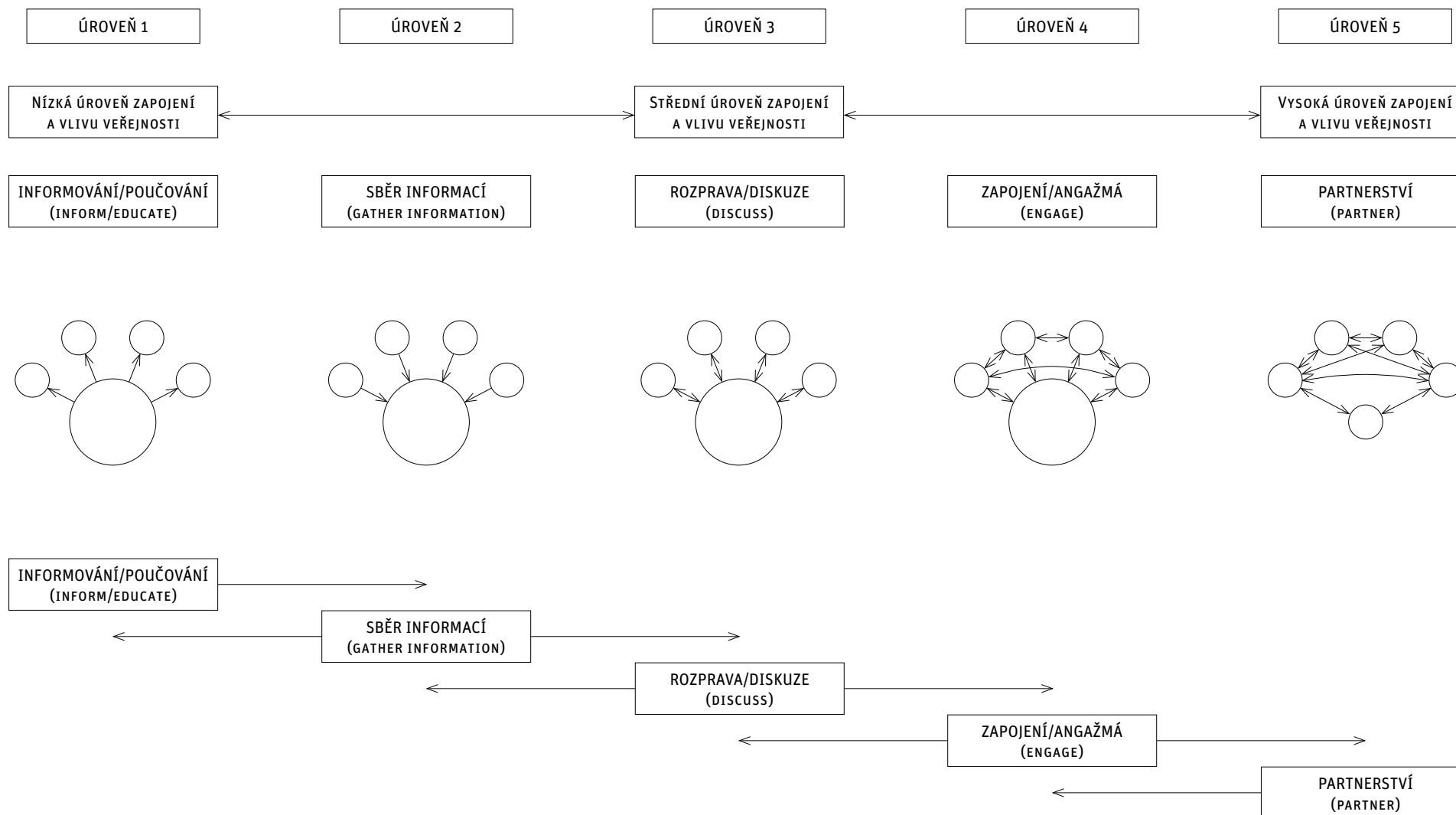
ORGÁNY STÁTNÍ SPRÁVY NA ÚSEKU EVIDENCE A SPRÁVY NEMOVITOSTÍ

- katastr [zákon č. 256/2013 Sb.]
- zeměměřictví [zákon č. 200/1994 Sb.]
- pozemkové úpravy [zákon č. 139/2002 Sb.]
- státní hranice [zákon č. 312/2001 Sb. – § 8 písm. f); § 17]

VI.4 Základní schéma průběhu investiční činnosti veřejnoprávní konsekvence

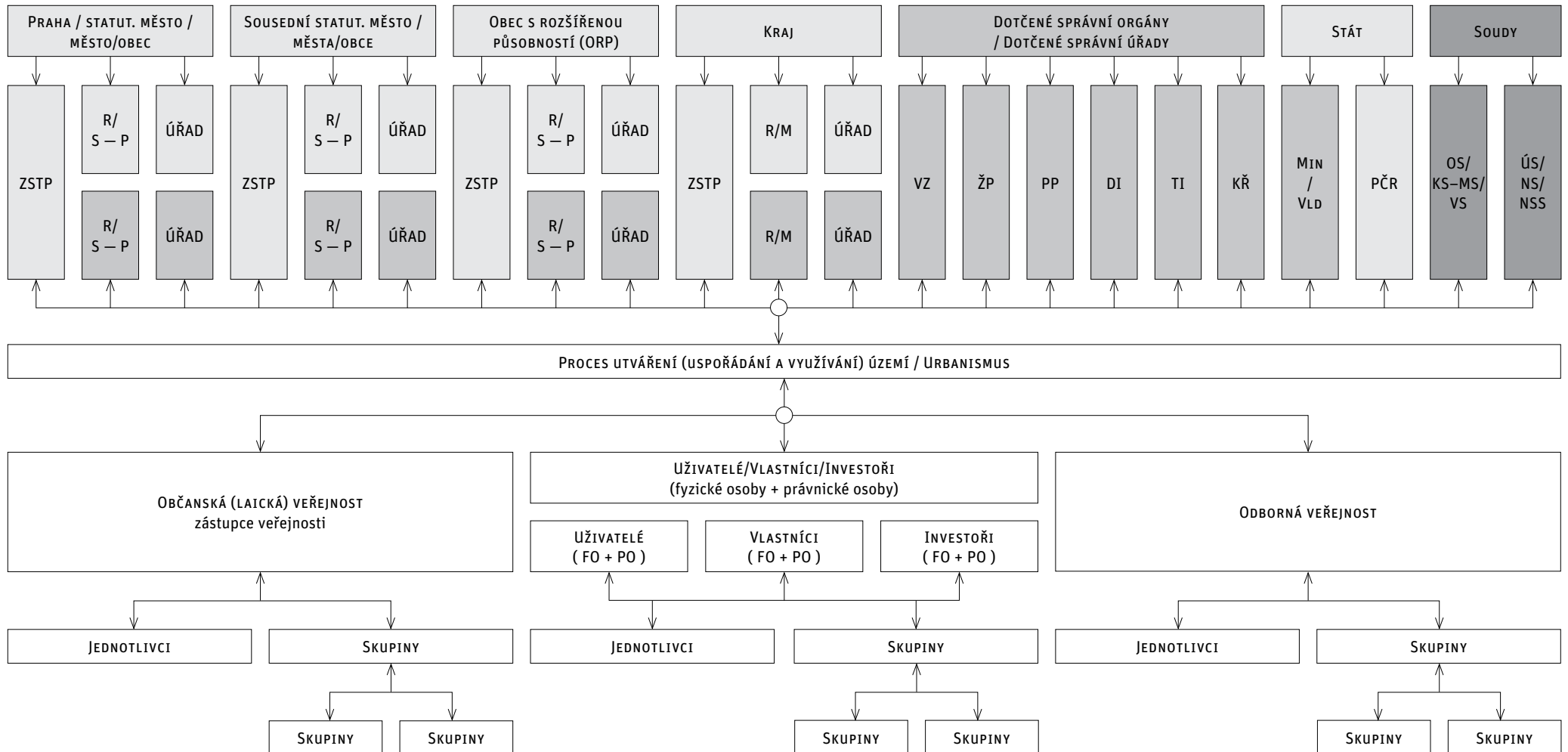

VI.5 Úrovně zapojení a vlivu veřejnosti (podle Pattersona Kirka Wallace)

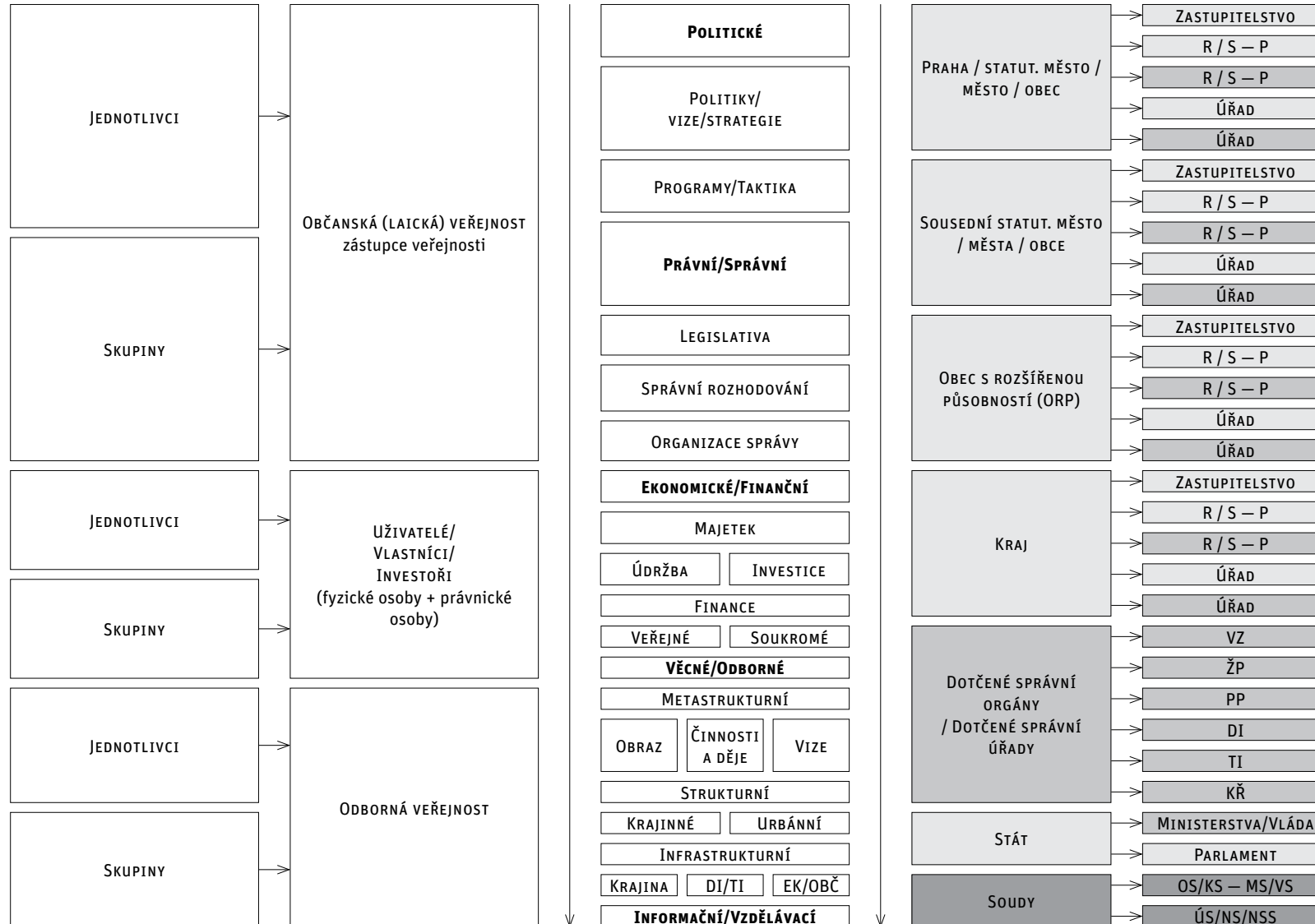
VI.6 Subjekty účastné procesu utváření města/obce (urbanismus)

Role a formování (veřejného) zájmu při utváření města/obce

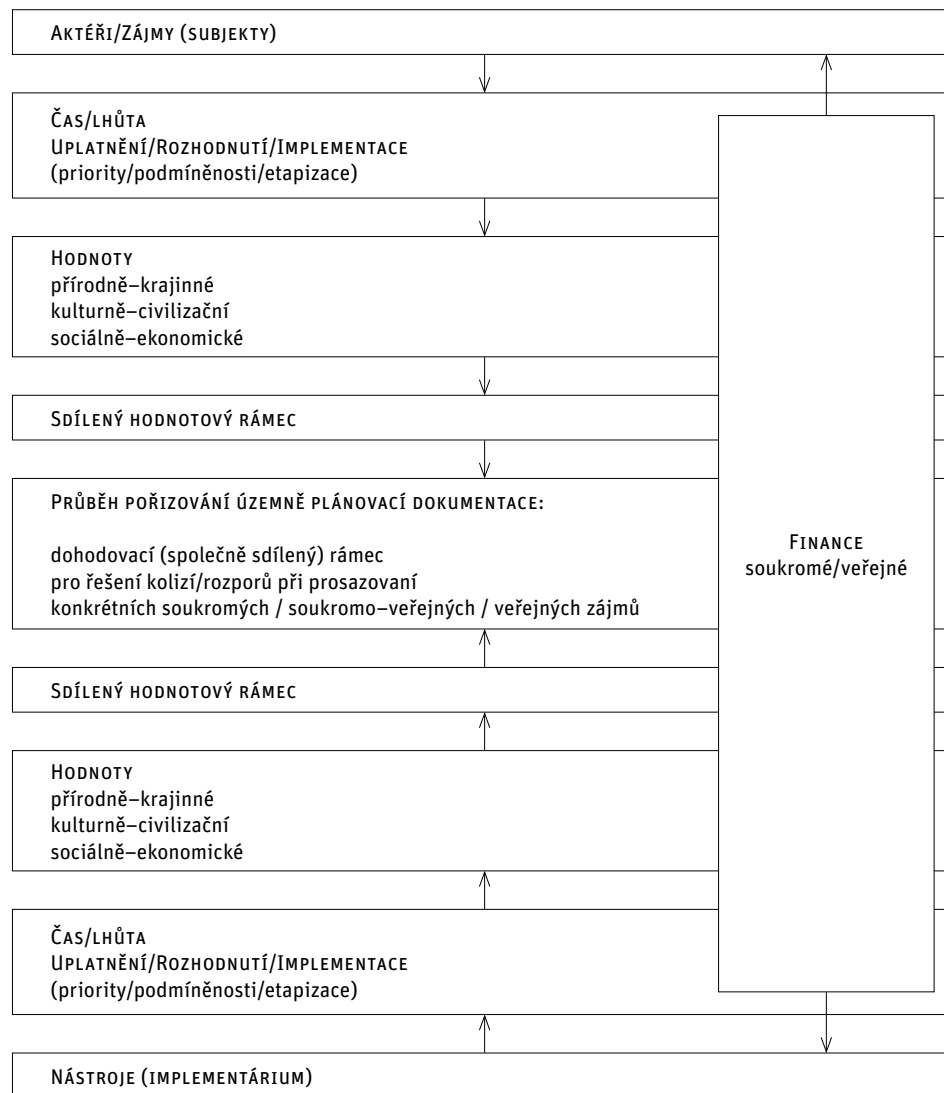
VI.7 Nástroje formování (veřejného) zájmu při utváření města/obce (urbanismus) podle jednotlivých skupin

Se zvláštním zaměřením na utváření města/obce

VI.8 Uplatnění zájmů a nástrojů

Například nástroj „Finance“

VII. Autoři

Vedoucí projektu

Ing. arch. Pavla Melková

Vedoucí zpracovatelského týmu

MgA. Žofie Raimanová

I. Úvod

Ing. arch. Pavla Melková,

MgA. Žofie Raimanová

II. Cíl, charakter a využití dokumentu

Ing. arch. Pavla Melková

III. Současný stav veřejného prostoru

Ing. arch. Pavla Melková

IV. Východiska a cíle tvorby veřejných prostranství

Ing. arch. Pavla Melková

V. Procesy tvorby, správy a užívání veřejných prostranství

Ing. arch. Jan Kadlas,

Ing. arch. Pavla Melková, Ing. akad. arch. Jan Šěpka

VI. Příloha

JUDr. PhDr. Jiří Plos

AUTOŘI ODBORNÝCH KOMENTÁŘŮ

PhDr. Richard Biegel, Ph.D.
 doc. Ing. arch. Jakub Cígler, Assoc. AIA
 doc. Ing. arch. Miroslav Cikán
 Ing. arch. Petr Hlaváček
 doc. Ing. arch. Jan Jehlík
 Ing. arch. akad. arch. Jiří Klokočka
 doc. Ing. arch. Michal Kohout
 doc. PhDr. Petr Kratochvíl, CSc.
 Ing. arch. Zdeněk Lukeš
 Ing. arch. Petr Malinský
 Ing. arch. MgA. Osamu Okamura
 JUDr. PhDr. Jiří Plos
 Ing. arch. Boris Redčenkov
 prof. Dipl.–Ing. Ivan Reimann
 Ing. arch. Robert Sedlák
 Ing. Josef Souček
 Ing. arch. Jan Tabor
 PhDr. Jana Tichá
 Ing. arch. Jaroslav Zima

ÚČASTNÍCI PRACOVNÍCH SKUPIN

(Témata: Mobilita, Procesy, Rovnost v užívání,
 Sítě technické infrastruktury, Správci sítí,
 Stromořadí, Typologie, Vegetační prvky)

Ing. arch. Anna Anděrová (MZO MHMP), Ing. Jan Bayerle (IPR INFR), Ing. Ivan Bednář (OZP MHMP), Ing. Jan Bouček (OMI MHMP), Ing. arch. Petr Bouřil, Mgr. Eliška Bradová (IPR SPI), Ing. František Brašna (Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých, o. s.), Ing. Samuel Burian (SZKT, o. s.), Ing. Věra Bursíková (Eltodo, a. s.), doc. Ing. arch. Miroslav Cikán, Ing. Alice Dědečková (MZO MHMP), Mgr. Tomáš Dolanský (OSM MHMP), Ing. Martina Dolečková (OPP MHMP), Mgr. Viktor Dudr (Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých, o. s.), Ing. Radmila Fingerová (FA ČVUT), MgA. Ing. arch. Michal Fišer, Ing. Marek Hamata (ČZU), Ing. arch. Petr Hlaváček, David Hora, DiS. (SZKT, o. s.), Ing. arch. Marie Janíčková (IPR KMP), doc. Ing. arch. Jan Jehlík, Mgr. Magdaléna Jelínková (MZO MHMP), Ing. Magdalena (Myšková) Kaščíková, Ing. Ladislav Kejha (SZKT, o. s.), Ing. Tomáš Kocourek (PREdistribuce, a. s.), doc. Ing. arch. Michal Kohout, Mgr. Jaroslav Král (PREdistribuce, a. s.), Ing. arch. Petr Kratochvíl, Ing. Aleš Krejča (ODA MHMP), Ing. arch. Petr Lešek, Mgr. Jaroslav Mach (RFD MHMP), Ing. Jan Machala (TSK hl. m. Prahy), Ing. Marie Málková (Pražská organizace vozíčkáčů, o. s.), Ing. Zdeňka Mladá (NPÚ), Ivana Nádherná (Pražská teplárenská, a. s.), Ing. David Nováček (ODA MHMP), Ing. Jiří Nováček (PREdistribuce, a. s.), Michal Novák, Petr Novák (Pražská plynárenská distribuce, a. s.),

Ing. Vojtěch Novotný (ROPID), Ing. Jitka Pohludková (TSK hl. m. Prahy), Ing. arch. Zdenka Poliačiková (NPÚ ÚOP HMP), Tomáš Prousek (ROPID), Michal Rada, Ing. Hana Rozsypalová (PVS, a. s.), Ing. arch. Robert Sedlák (Nadace Partnerství, o. p. s.), Mgr. Jiří Skalický (OPP MHMP), Ing. Karel Slánský (IPR INFRA), Ing. Josef Souček, Ing. Aleš Steiner, Ing. Radka Šatoletová (NPÚ ÚOP HMP), Ing. Marie Šleglová (MZO MHMP), PhDr. Ladislav Špaček (NPÚ), Ing. Jan Špilar (IPR KMP), Ing. Roman Štěpánek (TSK hl. m. Prahy), Ing. Jan Šurovský, Ph.D. (DP hl. m. Prahy, a. s.), Ing. Jitka Thomasová, PhDr. Jana Tichá, Ing. arch. Filip Tittl, Ing. arch. Jan Tomandl (Pražská organizace vozíčkáčů, o. s.), Tomáš Uhlík (RFD MHMP), Ing. Jan Verner (Pražská teplárenská, a. s.), Ing. Jakub Zajíček (IPR INFR), Ing. Marek Zđeradička (IPR INFR), Mgr. Jindřich Zenger (Pražská plynárenská distribuce, a. s.), Ing. arch. Jaroslav Zima

STRATEGIE rozvoje
veřejných prostranství
hlavního města Prahy
/ návrh

—

Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy
Sekce detailu města
Kancelář veřejného prostoru
Vyšehradská 57, 128 00 Praha 2

—

www.iprpraha.cz/manual

AUTORSKÝ TÝM KANCELÁŘE VEŘEJNÉHO PROSTORU:

Ing. arch. Pavla Melková

MgA. Žofie Raimanová

Ing. arch. Tomáš Cach, Mgr. Daniela Doležalová, Ing. arch. Vladimír Fialka,
Ing. arch. Kateřina Frejlachová, Ing. arch. Jan Harciník, Ing. arch. Jakub Hendrych,
Ing. arch. Jan Kadlas, Veronika Kučerová, Ing. arch. Zuzana Kuldová,
MgA. Marek Kunderata, Ing. arch. Radek Novotný, Ing. akad. arch. Jan Šépka,
Ing. arch. Martin Špičák, Ing. Štěpán Špoula

SPOLUPRÁCE:

JUDr. PhDr. Jiří Plos

ILUSTRACE: MgA. Marek Kunderata

GRAFICKÝ NÁVRH / SAZBA: Ing. arch. Jakub Hendrych, Ing. arch. Zuzana Kuldová,
Ing. arch. Kateřina Dolejšová (koncept / supervize)

JAZYKOVÁ KOREKTURA: PhDr. Nataša Macháčová

dotisk prvního vydání / 66 stran

© IPR/SDM/KVP, Praha, 2014–09

Návrh Strategie rozvoje veřejných prostranství vydal v roce 2014 v Praze
Institut plánování a rozvoje hl. m. Prahy.

Samostatné obrazy, text i dílčí části je možné (s ohledem na autorský
zákon) šířit, kopírovat a rozmnožovat libovolnou technikou.

Rozsáhlejší citaci nebo vyšší náklad je nutno dojednat s vydavatelem.

Vždy je nutné uvést zdroj.

ISBN 978-80-87931-13-4 (pdf)

STRATEGIE rozvoje veřejných prostranství hlavního města Prahy / návrh:

- I. Úvod
- II. Cíl, charakter a využití dokumentu
- III. Současný stav veřejného prostoru
- IV. Východiska a cíle tvorby veřejných prostranství
- V. Procesy tvorby, správy a užívání veřejných prostranství
- VI. Příloha / Vztah rozvoje měst a přípravy územně plánovací dokumentace
- VII. Autoři

+

→ [MANUÁL tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy]

